

Slovenski čebelar

2

Letnik LXXXIX-Leto 1987

LETO 1873 – PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

Slovenski čebelar

VSEBINA

Vabilo na XI. posvetovanje o sodobnem čebelarstvu	37
Jože Rihar: Varstvo čebel pred zastrupitvami	38
Ivan Esenko: Čebelarjeva opravila v februarju	40
Đuro Sulimanovič: Zdravila za zatiranje varroze	42
Janez Pokljukar: Analiza kubitalnih indeksov čebel v Sloveniji	44
Andrej Dvoršak: 150 knjig IBRA	48
Lojze Kastelic: Lektarstvo	49

IZ TUJIH ČEBELARSKIH ČASOPISOV

Martin Mencej: Zaleganje samic varoe je odvisno od letnega časa	57
Tudi grmičevja z medovitimi cvetovi in strupenimi plodovi ne smemo podcenjevati	58
Georgij F. Taranov	59
Dušan Medved: Predpise je treba spoštovati	59
Andrej Dvoršak: Zanimivi članki v časopisu BEE WORLD	60
Jurij Senegačnik: Ameriška ljudska medicina o medu	60

JEZIKOVNI KOTIČEK

Stane Mihelič: Ali Apis mellifera Linn. 1758 ali Apis mellifica Linn. 1761	61
--	----

ZA ČEBELARKE KROŽKE

Mirko Košec: Letno poročilo čebelarskega krožka OŠ Franca Vrunča	65
--	----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Prvo sporočilo o programu 10. kongresa čebelarjev Jugoslavije	66
Matjaž Horvat: Srečanje čebelarjev ČD Murska Sobota	66

OSMRTNICE	68
-----------	----

BILTEN MEDEX

DE Kooperacija: Oblike pridelovalnega sodelovanja s HP Medex	53
Cvetni prah osmukanec	54

SLOVENSKI ČEBELAR GLASILO ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 2.

1. februar

letnik 89

CINTENTS

Invitation to XI th Conference on Contemporary Beekeeping	37
J. Rihar: Protection of bees against poisoning	38
I. Esenko: Beekeeper's occupations in February	40
Đ. Sulimanovič: Medicines for the extermination of varroa	42
J. Pokljukar: The analysis of cubital index number of bees in Slovenia	44
A. Dvoršak: 150 books IBRA	48
L. Kastelic: Making honey cakes	49

FROM FOREIGN BEEKEEPING NEWSPAPERS

M. Mencej: Varroa parasite's laying eggs depends on the season	57
Shumbs with mellific blossoms and poisons fruit need not be underestimated	58
Georgij F. Taranov	59
D. Medved: Regulations have to be observed	59
A. Dvoršak: Interesting articles in the newspaper »Bee World«	60
J. Senegačnik: American home medicines about honey	60

LANGUAGE CORNER

S. Mihelič: Either Apis mellifera Linn. 1758 or Apis mellifica Linn. 1761	61
---	----

FOR BEEKEEPING CIRCLES

M. Košec: The annual report of the beekeeping circle Elementary school Fran Vrunč	65
---	----

FROM THE SOCIETY LIFE

First notice about the program of 10 th Congress of Yugoslav beekeepers	66
M. Horvat: Meeting of beekeepers from the Beekeeping Society Murska Sobota	66

OBITUARIES	68
------------	----

MEDEX BULLETIN

Cooperation Section: The forms of the production cooperation with HP Medex	53
Pollen	54

VABILO NA XI. POSVETOVANJE O SODOBNEM ČEBELARSTVU

Zveza čebelarских друštev Slovenije prireja XI. čebelarско strokovno posvetovanje v Ljubljani, v dvorani hale B na Gospodarskem razstavišču, vhod s Titove ceste št. 50,

v soboto, dne 21. februarja 1987

Na posvetovanju bosta z vseh vidikov obdelani naslednji temi:

1. BOLEZNI IN ZDRAVSTVENA ZAŠČITA ČEBEL
2. TEHNIKA ČEBELARJENJA

I. temo bodo obravnavali naslednji referenti:

dr. Zvonimir Klinar: ČEBELJE BOLEZNI NA HRVAŠKEM V LETU 1986

- vzroki jesenskih izgub čebeljih družin;
- preventivni zdravstveni ukrepi;

dr. Jože Rihar: SELEKCIJA ČEBELJIH DRUŽIN NA POVEČAN ČISTILNI NAGON KOT POMEMBNI OBRAMBNI MEHANIZEM PROTI HUDI GNILOBI ČEBELJE ZALEGE;

dipl. vet. Vinko Pipan: HUDA GNILOBA ČEBELJE ZALEGE

- odkrivanje, preprečevanje in sanacija bolezni;

Boris Slavec, hp Medex: NAJNOVEJŠA DOGNANJA O OSTANKIH ZDRAVIL V ČEBELJIH PRIDELKIH.

II. temo bodo obravnavali naslednji referenti:

Ivan Vener: MOJ NAČIN ČEBELARJENJA

Branko Relić: PROIZVODNJA PAKETNIH ČEBEL

- prevažanje čebel;

ing. Ludvik Klun s sodelavci: TEHNIKA PREVAŽANJA ČEBEL IN OPREMA PREVOZNEGA ČEBELJNJAKA TER IZBIRA PASIŠČ;

Stojan Droč: ZGODNJA PRIPRAVA ČEBELJIH DRUŽIN NA POMLADNO PAŠO;

Ivan Esenko, Čebelarška zadruga Hmežad: ORGANIZACIJA IN TEHNIKA MASOVNE VZREJE MATIC.

DNEVNI RED POSVETOVANJA:

Ob 9. uri otvoritev posvetovanja in pozdravni govori

9.15 do 12.30 referati

12.30 do 13.15 diskusija na prvo temo

13.15 do 14.00 diskusija na drugo temo

ob 14. uri pogovor o čebelarских problemih s predstavniki čebelarских društev (namesto regijskih posvetov) predvidoma ob 14.45.

V predverju bo organizirana razstava novosti v čebelarški opremi, zato pozivamo čebelarje in organizacije, da razstavijo samo tisto čebelarско opremo, ki še ni bila prikazana na čebelarских razstavah. Kotizacijo, ki znaša 2.000 din, bodo udeleženci plačali na blagajni pri vходу, kjer bodo prejeli tudi pisne materijale. Prijave sprejemamo na telefon (061) 210-992.

Strokovna služba ZČDS.

Čebelarstva razstava, ki je bila lani v Dovjem pri Mojstrani je lepo uspela. Na sliki je del razstave, ki jo je pripravil Zvonko Koplan.

VARSTVO ČEBEL PRED ZASTRUPITVAMI

prof. dr. JOŽE RIHAR

Za varstvo rastlin pred škodljivci in boleznimi se uporabljajo kemična sredstva, pesticidi. Po namenu uporabe jih razvrščamo v insekticide, ki delujejo na žuželke, fungicide, ki delujejo na glivice in bakterije, herbicide, s katerimi zatiramo plevela, itd. Število sredstev za varstvo rastlin nenehno raste. Tako se je npr. od leta 1960 do leta 1983 njihovo število povečalo od 300 na 779. Vzporedno s tem se veča tudi nevarnost, ki preti čebelarjem. Najbolj nevarni za čebele so insekticidi. Nekateri primeri tovrstne zastrupitve čebel se zaključijo na sodiščih, pri nekaterih pride med oškodovanimi čebelarji in izvajalci škropljenih ukrepov do sporazumne poravnave, največ pa jih ostaja neregistriranih.

V Sloveniji je varstvo čebel zakonsko urejeno. Posledica velike škode, ki so jo leta 1953 utrpeli čebelarji na Goriškem, je bila prva »Odredba o zaščiti čebel pri škropljenju rastlin in sadnega drevja« (Ur. list LRS, št. 16/54). S to odredbo je bilo škropljenje sadnih dreves in kulturnih rastlin ob cvetenju dovoljeno le tako in s takimi

sredstvi, da ne škodujejo čebelarjem, za čas cvetenja pa se šteje čas od odpiranja prvih do odcvetenja zadnjih cvetov. Odredba je bila novelirana v letu 1966 in 1977.

Po določitih odredbe iz leta 1966 se ukrepi za varstvo rastlin v sadovnjakih in na drugih kmetijskih kulturnih rastlinah ne smejo izvrševati v času, ko so rastline v cvetju, izjeme pa so krompir, vinska trta in hmelj. Pri prepovedi škropljenja cvetov niso mišljene samo kulturne rastline, temveč tudi druge cvetoče rastline, npr. pleveli ipd., ki rastejo med kulturnimi rastlinami, ob robu nasadov ali ob poti. Prepoved vključuje vse oblike in načine uporabe pesticidov, bodisi v tekočem stanju ali kot prašiva. Odredba tudi določa, da mora biti na vseh sredstvih, strupenih za čebele, napis »strupeno za čebele«.

Novost v tej odredbi je tudi določilo, da je treba v sadovnjakih pred uporabo strupenih kemičnih sredstev odstraniti podrast, če je v cvetju. Pod prast štejejo: regrat, žafran, razne detelje in druge rastline, na katerih bi mogle čebele iskati hrano. Povod temu določilu je bil primer iz Za-

savja, kjer so konec julija 1965 škropivu dodali sredstvo sevin. To sredstvo je padlo na belo deteljo in povzročilo odmrtnje 50 odstotkov pašnih čebel. Vedeti namreč moramo, da le približno četrtnina škropiv ostane na škropljenih rastlinah, večina pa pade na zemljo in bližnje rastlinstvo.

Novo je bilo tudi določilo, da morajo izvrševalci ukrepov odstraniti oziroma prekriti z zemljo ostanke strupenih kemičnih sredstev. S tem določilom so zavarovali čebele, ki bi izletavale po vodo v luže, nastale pri izdelavi škropiv.

Čebele so lahko prizadete v neposredni bližini čebelnjaka med poletom iz panjev tudi v primerih, ko sadno drevje in podrast pod drevjem ne cvetita. Zato so z odredbo prepovedali uporabo strupenih kemičnih sredstev v oddaljenosti 30 m od čebelnjaka. V odredbi iz leta 1977 so to oddaljenost povečali na 50 m. Odredba pozna tudi v tem primeru izjemo. Če je uporaba kemičnih sredstev v neposredni bližini čebelnjaka nujna, morajo biti lastniki čebel o tem obveščeni 48 ur prej. Druga rešitev v takih primerih bi bila, da bi se kemična sredstva uporabila tedaj, ko čebele preko dneva ne izletavajo. To bi bilo približno uro po sončnem zahodu. Lastnik čebel in izvajalec ukrepov bi morala sporazumno določiti ta čas.

V sedaj veljavni odredbi iz leta 1977 sta poleg navedenih še dve novosti.

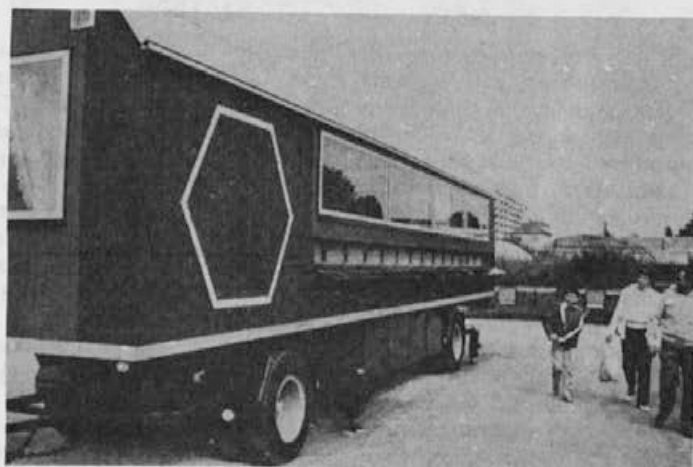
Kemična sredstva se ne smejo uporabljati samo v času cvetenja rastlin, ampak tudi tedaj, ko se na rastlinah pojavlja mana. Mana, ki jo čebele ponavadi rade

nabirajo, se namreč lahko pojavlja od meseca aprila pa tja do oktobra. Odredba pa vključuje tudi kmetijske kultivirane rastline, gozdno drevje, okrasne in zdravilne rastline.

Odredba tudi določa, da se morajo odstraniti raztreseni in razliti ostanke kemičnih sredstev. Kraj, na katerem se kemična sredstva za varstvo rastlin pripravljajo za uporabo, mora biti 50 m oddaljen od studenca, vodnjaka ali katerekoli tekoče ali stoječe vode. Novo določilo, ki smo ga povzeli po francoski zakonodaji, zmanjšuje možnost, da bi se čebele zastrupljale na bližnjih virih vode, kolikor toliko pa skrbi tudi za varstvo okolja nasploh.

Odredba predvideva tudi izjeme v primerih, če je zatiranje rastlinskih bolezni in škodljivcev nujno potrebno, ko je sadno drevje v cvetju, ali če podrast v sadovnjakih ni mogla biti odstranjena. Tako izjemo dovoli pristojni organ občinske skupščine. V teh primerih morajo lastniki oziroma uporabniki zemljišč o nameravani uporabi kemičnih sredstev najmanj 48 ur pred uporabo kemičnih sredstev obvestiti lastnike čebel v stalnih čebelnjakih in na pašiščih, ki so oddaljena do 3 km od nasada. Isto določilo velja za organizacije, ki gospodarijo z gozdom oziroma za zasebne lastnike gozda. Obvestilo mora biti objavljeno v javnih občilih, pismeno ali ustno ali na drug način, ki je običajen v posameznem kraju.

Ob vsaki odredbi smo čebelarji predlagali nekaj dodatnih določil glede obsega ukrepov in organizacije varstva čebel, prav

Prevozni čebelnjaki
v Češkoslovaški.

tako pa so tudi organi, ki strokovno vodijo in nadzorujejo varstvo rastlin, imeli pomisleke proti nekaterim sprejetim določilom. Vsekakor določila zadnje odredbe iz leta 1977 natančneje določajo nekatere primere, da bi se izognili zastrupitvam čebel.

Ko bomo razpravljali o novi odredbi, bi vanjo vsekakor kazalo vključiti novo določilo glede vinske trte. V prvem členu dosedanjih odredb je namreč določilo, da se kemična sredstva, škodljiva za čebele, ne smejo uporabljati na kmetijskih kulturnih rastlinah, kadar te cvetijo, razen za krompir, vinsko trto in hmelj. Pri zatiranju trsnega prelca pa je v zadnjem desetletju prišlo, v Zahodni Nemčiji do velikih zastrupitev

Pripis urednika:

Članek dr. Jožeta Riharja obravnava temo, ki je zanimiva in pomembna za vsakega čebelarja, saj so le redki čebelnjaki – v oddaljenih alpskih dolinah ali sredi gozdov – ki jih ne prizadenejo sodobna kemična sredstva za zaščito rastlin. Vendar čebele že tudi v gozdovih niso več varne pred njimi, kar dokazuje primer škode v okolici Trzina, kjer so čebele padle zaradi škropljenja borovega gozda. Znan je tudi primer iz okolice Novega mesta, ko so čebele padle na veliki njivi krompirja kmetijskega posestva, med katerim je cvetela neka vrsta plevela, ki so ga čebele obiskovale. Omenjeno odredbo bi zato morali spremeniti in upoštevati tudi najnovejše izkušnje iz prakse. To je tudi priložnost, da čebelarje opozorim, da morajo tako posamezniki kakor tudi društva, poleg ZČDS seveda, redno obveščati sadjarje in kmetijce o posledicah nepravilne rabe kemičnih sredstev za zaščito rastlin in tudi škod, ki nastajajo zaradi škropljenja. Društva bi morala o takšnih primerih redno pošiljati zapisnike in poročila občinski in republiški kmetijski inšpekciji ter uredništvu Slovenskega čebelarja, pa tudi drugim sredstvom javnega obveščanja, da bi bila javnost bolje seznanjena s konkretnimi primeri zastrupitev. Le z vztrajnim delom in argumentiranimi zahtevami bomo s skupnimi močmi lahko izboljšali sedanje stanje, ki je že zelo zaskrbljujoče.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V FEBRUARJU

IVAN ESENKO

V tem mesecu so dnevi občutno daljši kot v preteklem, zato bo sedaj dosti več možnosti za čistilne izlete čebel. Tedaj bomo pozorni, saj je čistilni izlet najboljši barometer stanja naših čebeljih družin.

Izletni dnevi so tudi primerni, da si ogledamo, kaj se je nabralo na podnicah panjev. Ta slika je zanesljiv podatek, kje je bila zimska gruča do sedaj, pa tudi poraba zimskih zalog in kakovost medu se lahko odražata na dnu panja. Če opazimo na podnici drobne sipke kristale, ki so lahko strnjeni v grudice in imajo velikost obnožine, potem je to zanesljiv znak, da panj trpi za žejo. Če je zunanja temperatura zraka nad 10°C, lahko pomagamo takoj. Čebelam ponudimo z vodo razredčen cvetlični med.

čebel. Ugotovili so, da čebele v času cvetenja obiskujejo vinsko trto in da s prenašanjem cvetnega prahu ugodno vplivajo na pridelek grozdja. Zato bi kazalo obravnavati tudi vinsko trto kot čebeljo rastlino in z odredbo zavarovati čebele.

Kot zanimivost naj omenimo še navedbo češke strokovne revije, da je imela Čehoslovaška med prvimi deželami na svetu zakon o varstvu čebel pri uporabi pesticidov. Ker je tak zakon dobila leta 1955, se v Sloveniji, kjer smo si ga priborili že leta 1954, lahko pohvalimo, da smo med prvimi deželami na svetu, ki so sprejele takšno zakonodajo.

Narejena mešanica naj bo topla, nalijemo pa jo zviška v prazne celice sata, ki meji na zimsko gnezdo. Takšen poseg v panj sredi zime ni nič tvegan, če smo se držali navodila glede zunanje temperature. Količina raztopine, ki je mešanica cvetličnega medu in vode v razmerju 1:1, naj bo največ 0,15 l na panj. Če bi s količino pretiravali, bi pospešili razvoj nose, zaradi prevleke vlage v panjih pa bi satje postalo plesnivo.

Pregledi podnic so najenostavnejši v nakladnih panjih, kjer podnico panja preprosto zamenjamo, ne da bi se družina tega posega bistveno zavedla. Pri listovnih panjih je nujna uporaba testnega papirja, ki smo ga že jeseni ob koncu zazimljenja vlo-

tavljamo v panjih edinole na dnu, na podnici. Pred leti sem v nekem svojem sestavku že omenil metodo diagnosticiranja varooze. Ker je to zanesljiva in sila enostavna metoda, mislim, da jo je vredno ponoviti, saj je medtem Slovenski čebelar dobil dosti novih naročnikov. Potrebujemo steklen kozarec z gladkimi stenami, volumna 3 dcl. Do polovice ga napolnimo z navadnim jedilnim oljem. Vanj stresemo zimski drobir iz enega panja in vsebino pustimo stati 15 minut. Po tem času že lahko vidimo klope, ki plavajo na površini, drobir pa se je posedel na dno kozarca. Oljni test je dober pokazatelj okuženosti družin z varoozo. Po obdelavi enega panja olje precedimo skozi gazo in preidemo na ugotavljanje varooze pri naslednji družini. Pri večjem številu panjev seveda ne bomo pregledovali vseh, toda povprečna slika iz navzkrižno odbranih panjev nam bo povedala vse. Oljni test je češka metoda (VUVČ, Dol).

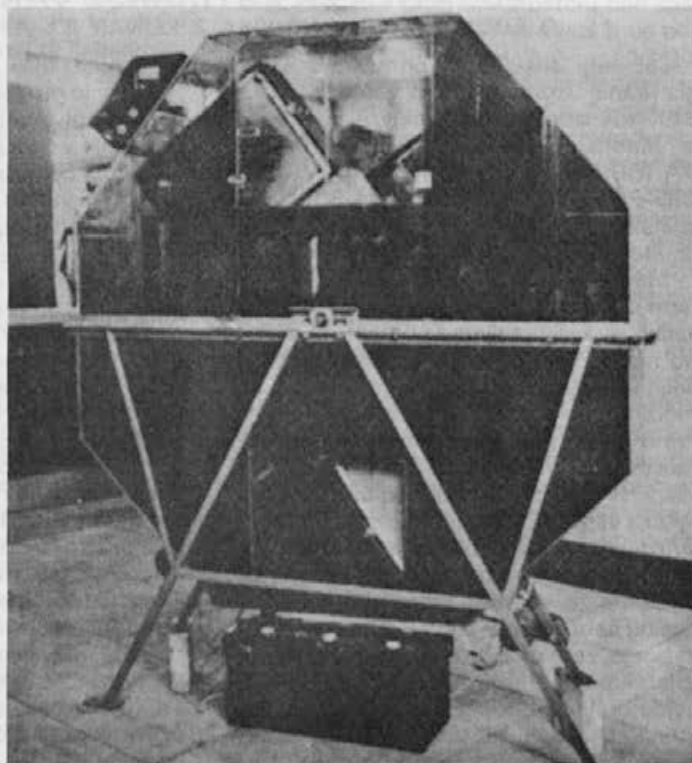
V primeru, če bi bila v tem mesecu otoplitev dolgotrajnejša, lahko izvedemo prvo zdravljenje varooze. Za to opravilo je pri-

merno, da čebele izletavajo vsaj pet ur na dan, saj je takrat zimska gruča zanesljivo razpuščena. Navaden izletni dan, ki zvabi čebele iz panja le za kratek čas, za takšno opravilo ni dovolj. Sicer pa se z zdravljenjem varooze raje ne preuranimo. Med drugim je dokazano, da se varooza ne naseli na čebelji zalegi, dokler se v panjih ne pojavi trotočina. Šele potem, ko je v panjih prva trotočina, najdemo varoozo tudi na čebelji zalegi, seveda v manjšem obsegu.

Čebelarji na Jadranski obali bodo imeli ta mesec več neposrednega dela s čebelami kot čebelarji na celini. Zato bodo tisti, ki čebele prezimujejo v Istri, poskrbeli za pogače, saj jih bodo februarja, če bo vreme to dovoljevalo, že lahko ponudili čebelam.

Priporočam pokladanje pogač na satnike in ne zadaj na okencu. Pogača je čebelam dostopnejša zgoraj, ker jim je bližje in se sama vlaži in ker jo obdaja topel zrak iz čebeljega gnezda. Na ta način se na medosladkornem testu nabira kondenzirana vlaga in čebele praktično nimajo potrebe izletavati po vodo.

V tem zadnjem zimskem mesecu ima-

Tudi čebelarji v Češkoslovaški že uporabljajo točila s pogonom na akumulator. Točilo na sliki je radialno tangencialno.

mo čebelarji še dosti drugih opravil, ki so dijo v pripravo na novo sezono. Eno glavnih je zažičevanje satnic v satnike. Nekateri menijo, da pozimi ni priporočljivo napenjanje žic in vtapljanje satnic, češ da se satnice v satnikih, ko čakajo, da jih vložimo v panje, krivijo. Do tega ne pride, če satnike s satnicami skladiščimo tako, kot bodo kasneje stali v panjih, se pravi navpično. V ta namen nam dobro služijo prazni panji oziroma naklade. Naprednejši čebelarji imajo pripravljena skladišča v obliki omar ali regalov za shrambo satja. Če so bili satniki izdelani iz ne dovolj sušenega lesa, potem se zožijo in pri vlaganju v panj imamo kasneje težave.

Še en nasvet za uporabo satnic, ki so že vrsto let uskladiščene. Takšne satnice imajo zaradi oksidne plasti voska »plesniv«¹ videz. To pa prav nič ne vpliva na kvaliteto satnic. Vsaj nekaj dni pred zažičevanjem moramo satnice dati v topel prostor. Postale bodo voljne in se ne bodo lomile, kar je sicer že pogosto pri samem ločeva-

nju satnic v paketu.

Pozimi je pravi čas za barvanje naseljenih panjev. V ta namen čakamo mrzle, neizletne dni, ko čebele ne izletavajo. V nasprotnem primeru bi se čebele lepile na svežo barvo, ali pa bi se na impregnacijskih sredstvih (sadin, belton itd.) zastrupljale. Paviljonske panje, kot so AŽ, ki so tesno zloženi v skladovnico, barvamo tako, da med panj, ki ga barvamo, in sosednjega vstavimo pločevinast pas, ki preprečuje, da bi nam barva stekla na sosednji panj. Uporabljamo barve, ki jih čebelarji oko zaznava: belo, rumeno, modro in črno. Ker čebele zaradi zamaknjenega vidnega spektra vidijo rdečo barvo kot črno, uporabljajmo namesto črne raje rdečo barvo, ki je človeškemu očesu privlačnejša. Zele na barva je barva okolja, zato se spaja z njim. Če imamo panje pobarvane z zeleno barvo, so izgube matic, vračajočih se s prahe, večje, kajti pri maticah je orientacija na barvo in na vzorec barve zelo izrazita.

ZDRAVILA ZA ZATIRANJE VAROOZE

D. SULIMANOVIČ, V. HRUŠKA, Z. KLINAR, Z. ŠVER, I. TOMAC

Čebelarji lahko kupijo pri nas precej registriranih zdravil proti varoozi: FOLBEX-VA, izdelek Cibe-Geigy, ki ga prodaja Medex iz Ljubljane, APIAKARIDIM, VAROCID-SPOMLADANSKI, VAROCID-POLETNI in VAROCID-JESENSKI splitskega Dalmeda, pri Pčelarskem kombinatu Beograd VARAMIT in HEMOVAR farmacevtsko-kemične industrije Hemofarm iz Vršca. Če obstaja za neko bolezen veliko zdravil, praviloma pomeni, da nobeno ni popolnoma varno in zanesljivo. To velja še zlasti za varoozo, kajti zavedati se moramo, da z nobenim zdravilom ne moremo uničiti prav vseh povzročiteljev varooze. Ne le pri nas, tudi po svetu ni zdravila, ki bi popolnoma ozdravilo družino, obolelo za varoozo. Zaradi tega morajo čebelarji dobro spoznati to bolezen, preučiti vse možnosti za njeno zatiranje in svojo metodo zatiranja varooze prilagoditi svojem načinu čebelarjenja. Čebelarska zveza Hrvaške je, zato da bi pomagala čebelarjem, izdala knjižico Varooza; v njej lahko vsakdo najde vse bistveno v zvezi s sodobnim zatiranjem te bolezni. V tem članku bomo obravnavali samo zdravila, ki so registrira-

na v Jugoslaviji.

Zdravilo proti varoozi varitan je izdelano na podlagi fenotiazina. Ker se fenotiazin uporablja v čebelarstvu že dolgo (od zdavnaj proti čebeljim ušem), so postali povzročitelji varooze proti njemu deloma odporni. Vendar pa je fenotiazin, kot so poudarili na zadnjem svetovnem čebelarskem kongresu, edino zdravilo neškodljivo sredstvo proti varoozi, saj spadajo vse druge snovi med strupe, zato moramo biti pri njihovi uporabi nadvse previdni. Paziti moramo namreč, da ne pridejo v med in tako ogrozijo zdravje ljudi. Druga prednost fenotiazina je, da ga je skoraj nemogoče rabiti v tolikšnih količinah, da bi škodil čebelam in zalegi. Fenotiazin priporočajo posebej v kombinaciji z izrezovanjem trotovske zalege. Ko začno čebele gojiti trotovsko zalego, postavimo v čebelnjak gradilni sat. Potem ko čebele zgradijo trotovsko satje, ko matica zaleže trotovska jajčeca in se prvi troti razvijejo do oblike stegnjene ličinke, družino enkrat zadimimo z varitanom. Zaradi tega se varoe množično zatekajo v trotovsko zalego, ker pa je ta v glavnem na gradilnem satu, se paraziti zberejo ravno

tam, kjer hočemo. Ko je trotovska zalega pokrita, vzamemo gradilnik iz panja in sat pretopimo v vosek. Tako uničimo veliko zajedavcev.

Folbex-VA je izdelan na podlagi brompilata. Ciba-Geigy se je morala močno potruditi, da zdaj zdravilo ustreza vsem stroгим zahtevam, ki jih postavljajo zahodne države glede neškodljivosti za človeško zdravje, zato ga lahko uporabljamo zelo varno. Vseeno pa ne smemo pozabiti, da ga ne smemo uporabljati med vnašanjem nektarja v panje. Druga prednost zdravila je, da je količina aktivne snovi zelo natančno določena in da je shranjeno v kakovostni embalaži, tako da je rok uporabnosti lističev zelo dolg. Zaradi tega pa je zelo drago in to je glavna ovira, da ga naši čebelarji ne uporabljajo množično.

Zdravilo apiakaridim je izdelano na podlagi malationa in tediona. Je kombinacija insekticida in akaricida; do neke koncentracije čebelam in zalegi ni škodljivo, pomori pa povzročitelje varooze. Zdravilo je izdelano v obliki zvitka, ki ga zažgemo v čebelarskem kadilniku; en zvitek zadošča za dimljenje 30 čebeljih družin. Po tej strani ima zdravilo veliko prednost za čebelarje z veliko čebeljimi družinami, saj je dimljenje preprosto in hitro. Seveda pa pri takem dimljenju ne moremo natančno določiti doze za posamezno čebeljo družino, zato pri nepazljivih čebelarjih zdravilo ni popolnoma učinkovito. Povedati pa je treba, da se apiakaridim pri nas že dolgo uporablja in da je zato lahko vzrok za morebitne slabše uspehe tudi to, da postajajo povzročitelji bolezni odporni proti aktivnim snovem v zdravilu.

Varocid-spomladanski, varamit in hemovar so vsi izdelani na podlagi amitraza. Ta akaricid je malodane nestrujen za čebele in zalego, proti povzročiteljem varooze pa zelo uspešen. Do nedavno se v čebelarstvu ni uporabljal, tako da za zdaj ni poročil o odpornosti varoe proti amitrazu. Če zdravilo pravilno uporabljamo, ni nobe

ne nevarnosti za čebele, zalego in zdravje ljudi, tako da je trenutno pri nas najsprejemljivejše sredstvo za zatiranje varooze.

Varocid-spomladanski izdelujejo v obliki zvitkov za čebelarje z veliko panji in v obliki lističev za posamično, natančno doziranje. Njegova prednost sta nizka cena in velika učinkovitost. Slaba stran varocida-spomladanskega in varamita pa je, da je aktivna snov, nanešena na papir, razmeroma neobstoja, posebej če embalaža ni popolnoma nepropustna (skozi ovitek vohamo močan vonj topila za aktivno snov), tako da postaja zdravilo sčasoma manj učinkovito. Zaradi tega čebelarjem posebej priporočamo, naj pri nakupu preverijo datum izdelave, naj si ne delajo velikih zalog in naj ne uporabljajo več kot 12 mesecev starih zdravil. Poudariti je tudi treba, da dosežemo najboljši uspeh, če listič gori navpično, tako da aktivna snov izpari pred tlenjem, ne pa, če listič postavimo vodoravno na žično mrežo ali ga potisnemo skozi žrelo. Skrbeti moramo tudi, da pridejo pare zdravila skupaj z dimom v vse ulice med sati, kjer so čebele (sate razmaknite, listič zažgite v praznem prostoru nad sati, tako da čebele pri zračenju skozi žrelo potisnejo dim skozi vse presledke med sati).

Prednost hemovara je, da je obstojen in da se njegova učinkovitost s časom ne znižuje, slaba stran pa, da je neroden za uporabo, saj je razprševanje po čebelah na izvlečenih satih zahtevno in vzame veliko časa. Poleg tega je tudi dosti bolj nevarno kot pri preparatih za dimljenje, da pride zdravilo v med, zato priporočamo uporabo hemovara samo v času, ko ni zalege niti paše.

Varocid-poletni in varocid-jesenski sta se med preizkušanjem dobro izkazala, ko pa so ju začeli uporabljati v praksi, je večkrat prišlo do zastrupitve čebel. Zaradi tega naš odbor čebelarje svari pred uporabo teh zdravil, dokler proizvajalec Dalmed iz Splita ne bo izdal uradnega sporočila o tem, zakaj je pri njuni uporabi prišlo do nezgod.

OBVESTILO

Medobčinska zveza čebelarskih društev Maribor organizira 28. 2. 1987 predavanje o tehnologiji čebelarjenja ob 9. uri v prostorih VEKŠ, Razlagova 14. Predaval bo Anton Rozman.

MZČD Maribor

ANALIZA KUBITALNIH INDEKSOV ČEBEL V SLOVENIJI

JANEZ POKLUKAR, dipl. inž. kmet.,
Kmetijski inštitut Slovenije

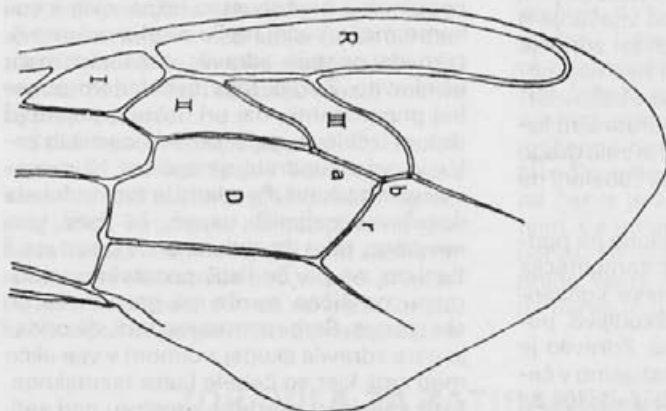
1. Uvod

Čebele evropskih pasem razlikujemo po obliki telesa, barvi zadkovih obročkov, po dlakavosti, dolžini dlak, dolžini rilčka in po kubitalnem indeksu.

Vemo, da je indeks zunanja – morfološ-

ka lastnost čebel in da je zelo primeren za računalniško obdelavo podatkov.

Če podrobneje pogledamo krilo čebele, opazimo žile. Razmerje med razdaljama a in b na dnu tretje kubitalne celice je kubitalni indeks.

- 1, 2, 3: kubitalne celice,
- a, b: daljša in krajša stranica na dnu 3. kubitalne celice,
- r: nervus recurrens

Pri dedovanju kubitalnega indeksa je značilen velik dednostni delež h^2 . Rihar navaja vrednost 0,745(3). Indeks je tipična pasemska lastnost in je zelo uporaben pri selekcijskih procesih. Je eden od najbolj

zanesljivih znakov za ločevanje med kranjsko in severno temno čebelo. Ruttner (4) navaja naslednje vrednosti kubitalnega indeksa:

kranjska čebela
A.m. carnica

$X = 2,7$
območje 2,4 – 3,0

troti
 $X = 2,0$
območje 1,8 – 2,3

italijanska čebela
A.m. ligustica

$X = 2,3$
območje 2,0 – 2,7

troti
 $X = 1,8$
območje 1,6 – 2,0

temna čebela
A.m. mellifica

$X = 1,7$
območje 1,5 – 1,9

troti
 $X = 1,3$
območje 1,0 – 1,5

Med srednjima vrednostma kranjske in italijanske čebele ni velike razlike, bolj pa se prekrivata območji pojavljanja kubitalnega indeksa. Mnogo lažje pa na podlagi te meritve ločimo temno in kranjsko čebelo in ugotovimo križance med njima. Menimo, da omenjeno merilo velja tudi za naše območje.

2. Vzorci in metode dela

Marca 1986 smo izmerili 3377 vzorcev čebel iz 70 družin pri 14 vzrejevalcih matic

v Sloveniji – na Štajerskem, Dolenjskem, Gorenjskem.

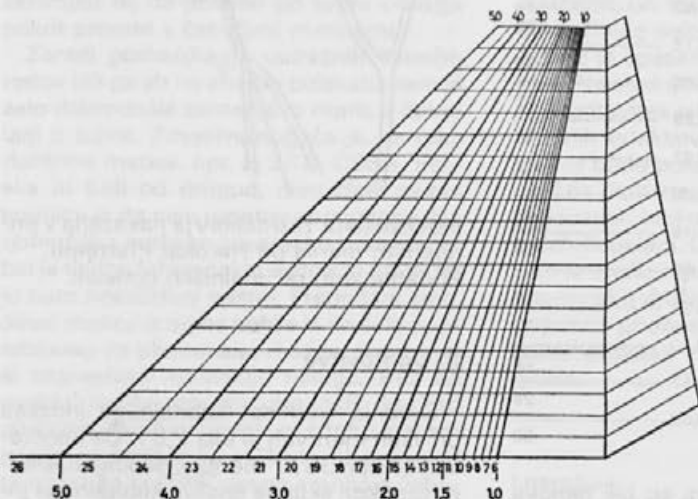
Za ugotavljanje kubitalnega indeksa običajno vzamemo 50–60 čebel iz odkrite zalege. S tem si zagotovimo, da so v vzorcu izključno čebele iz obravnavane družine. Če pa želimo imeti sliko celotnega stojišča, lahko odvzamemo tudi zimske mrtvice. V tem primeru lahko s primerno statistično obdelavo izločimo vpliv preletanja čebel iz panja v panj in dobimo približno realno sliko stanja kubitalnega indeksa v čebelji družini. Pri kontroli matičarjev in

trotarjev v Sloveniji smo raje ubrali drugo pot.

Kubitalni indeks lahko izmerimo na različne načine. Lahko si pomagamo s posebno merilno lečo z najmanj 10-kratno povečavo, z mikroskopom z merilom pri 40-kratni povečavi, z diaprojektorjem. Zaradi zahtevane natančnosti dela smo se odločili za delo z diaprojektorjem. Desna

prednja krila čebel smo dajali v posodice, napolnjene s špiritom, od tu pa na diaokvirčke. Alkohol je naglo izhlapel, krilca pa so ostala pritrjena med stekelcema.

Na platnu smo merili indeks pri 40-kratni povečavi, to je pri 4 m oddaljenem diaprojektorju. Uporabljali smo merilo po Heroldu Pfarrerju (s).

Merilo za merjenje kubitalnega indeksa po Heroldu Pfarrerju, prirejeno na geometrične razrede in pomanjšano za 2,5 krat.

Na prvi pogled lahko opazimo, da tu ne gre več za klasične aritmetične razrede razdelitve posameznih vrednosti kubitalnega indeksa. Pri taki razdelitvi pride namreč do močno razcepljene krivulje pri višjih vrednostih indeksa. Dreher (1) je predlagal drugačen način porazdelitve.

Izmerili smo naslednji vrednosti: $a = 21$ enot in $b = 8$ enot. Indeks je 2,63. Vrednost lahko pri aritmetični razdelitvi vnesemo v razred med 2,6 in 2,8 ali pa v razred med 2,53 in 2,75. Kako so prišli do te razdelitve?

Dr. Dreher je menil, da moramo pri uvrščanju indeksov v razrede izhajati iz enakomernih sprememb na skali kubitalnih indeksov. S tem dosežemo ožje razrede pri nižjih vrednostih in širše pri višjih vrednostih. Dreher je izhajal iz 2-odstotne (1/50) spremembe med posameznimi razredi (1). Ruttner je kasneje predlagal še manjši razmak med razredi z uporabo

spremenbe v vrednosti $1/60$ vsote $a + b$ (4).

Pri izračunu razredov izhajamo iz predpostavke, da je vsota razdalj stranic $a + b = 100$. Ena šestdesetina od 100 je 1,667.

$$\begin{array}{rcl} \text{razred 6} & 50,00 : 50,00 = 1,00 & \\ & 50,00 & 50,00 \\ & + 1,66 - 1,66 & \\ \hline & 51,66 & 48,34 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl} \text{razred 7} & 51,66 : 48,34 = 1,07 & \\ & 51,66 & 48,34 \\ & + 1,66 - 1,66 & \\ \hline & 53,32 & 46,68 \end{array}$$

$$\text{razred 8} \quad 53,32 : 46,68 = 1,14$$

Na ta način so izračunali vse razrede za uvrstitev kubitalnega indeksa od vrednosti

0,71 pa do 9,00. Vsak razred so označili s svojo številko – od 1 do 30.

Vrednost indeksa	razred	Vrednost indeksa	razred
0,71	1	2,00	16
0,76	2	2,16	17
0,81	3	2,33	18
0,87	4	2,53	19
0,93	5	2,75	20
1,00	6	3,00	21
1,07	7	3,29	22
1,14	8	3,62	23
1,22	9	4,00	24
1,31	10	4,45	25
1,40	11	5,00	26
1,50	12	5,67	27
1,61	13	6,50	28
1,73	14	7,57	29
1,86	15	9,00	30

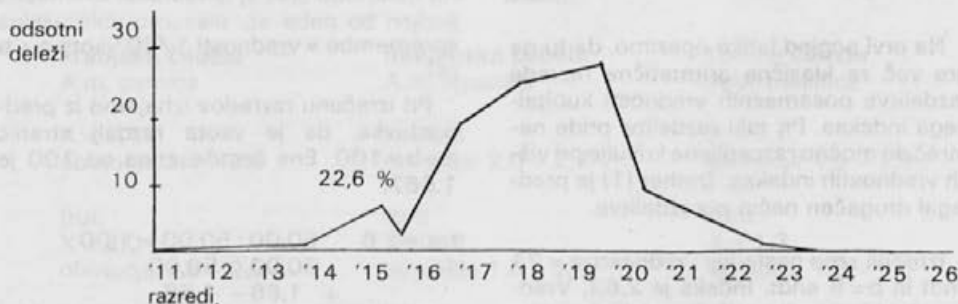
Tako izračunani razredi so bili osnova kasnejše obdelave podatkov o kubitalnem

indeksu (ista razrdelitev je nakazana v prirejenem merilu po Heroldu Pfarrerju). Podatke smo računalniško obdelali.

3. Ugotovitve

Srednja vrednost kubitalnega indeksa pri vseh meritvah je bila 2,61. Če upoštevamo vseh 3377 meritev, dobimo naslednji grafikon skupne analize kubitalnega indeksa:

kupna analiza kubitalnega indeksa v Sloveniji marca 1986.

Vidimo, da je krivulja precej razvlečena. Izračunan koeficient variabilnosti je precej velik: 13,63. Ob uspešnem sodelovanju z vzrejevalci ga moramo v nekaj letih zmanjšati na vrednost 11 do 12. Močno nas namreč preseneča stranski vrh levo od razreda 17 (pod vrednostjo 2,33). V razredih od 12 do vključno 17 je 22,6 odstotka čebel, kar je mnogo več od mednarodno predpisanega standarda za kranjsko čebe-

lo, ki določa maksimum 15 odstotkov. Isti standard, sprejet na mednarodnem kongresu Apimondie v Lunz am Seeju leta 1972, določa, da je pri kranjski čebeli lahko v 15. razredu največ 2 odstotka čebel, pod njim pa nobene. V našem primeru je v 15. razredu 4,92 odstotka čebel, pod njim pa še 1,13 odstotka. Nedvomno močno odstopamo od standardov, kar nas utegne še drago stati. V uvodu sem že omenil, da

je kubitalni indeks najzanesljivejši znak za ločevanje med temno čebelo na eni ter kranjsko in italijansko na drugi strani. Ravno tako povsem razločno pokaže križance s temno čebelo.

Imeli smo že prave velike akcije proti italijanski čebeli, ob tem pa smo v domovini kranjske čebele pozabili na temno čebelo, ki prihaja skozi zadnja vrata. Nobena skrivnost ni, da povsod po svetu obstaja prikrit promet s čebeljimi maticami.

Zaradi pomanjkanja ustreznih čebeljih rodov (ali pa jih ne znamo poiskati) nam je zelo dobrodošla zamenjava matic s čebelarji iz tujine. Povsem mogoče je, da tako dobljene matice, npr. in ZRN, ČSSR, Poljske in tudi od drugod, niso čisto prave kranjske in da niso umetno semenjene. Na območjih z mešano pasemsko sestavo čebel je vedno lahko nekaj trovov, ki pripadajo nam nezaželeni pasmi. Prepričani smo, da so matice iz tujine boljše in jih celo uporabljamo za plemenske matice. S tem pa si napravimo medvedjo uslugo. Res so morda boljše po pridobitnosti, ker so običajno rezultat uspešne strokovne selekcije na proizvodnost. Toda, ali bomo na ta način še ohranili sloves kranjske čebele?

Stanje pri posameznih vrzejevalcih matic ne sodi v okvir tega članka. Nekateri med njimi imajo z vidika analize kubitalnega indeksa res odlične čebele, drugi pa pri tem zaostajajo. Naj navedem podatek, da je bilo od analiziranih 70 družin primernih 29, ostale so bile po mednarodnih standardih neprimerne. Vse te družine so bile

izločene in uporabljene kot pridobitne družine. Namesto njih smo določili za matičarje primernejše družine. Te je potrdila tudi komisija za priznavanje plemenišč.

4. Zaključek

Pri enotni odbiri matičarjev in trotarjev opazamo pri vzrejevalcih matic nov problem. Poleg določenega deleža italijanske čebele je opazen vpliv severne temne čebele. Na slednjo do sedaj nismo bili pozorni. Ugotovitev izhaja iz enotne analize kubitalnih indeksov 70 družin. Nadaljnje raziskave bodo pokazale vpliv naših prizadevanj na delo vzrejevalcev matic. V teh prizadevanjih lahko precej pripomorete tudi ostali čebelarji. Če imate čas in voljo, potem le analizirajte stanje kubitalnih indeksov v vaših družinah. S tem sicer ne boste popravili pridnosti družin, imeli pa boste dober podatek za izbiro pasemsko čistih družin.

Literatura:

1. Dreher: Z.f. Bienenforschung, 1, 1950, p. 17.
2. Herold Pfarrer: Neue Imkerschule, Ehrenwirthverlag, München 1984.
3. J. Rihar: Odgajivajmo bolje pčele, Zavod za čebelarstvo, 1976.
4. F. Ruttner: Zuchttechnik und Zuchtauslese bei der Biene, Ehrenwirthverlag, München 1983.

V JUTRANJEM SVITU (S. A.)

*Ptiček dremlje še v goščavi,
stresa perje v sladkem snu,
vse še tiho je v naravi,
panj šumi le brez miru.*

*Hladna rosa tla pokriva,
v zlati zarji vzhod žari.
Že čebela se preriva
mimo straž, na plan hiti.*

*Sestram vošči jutro zgodno,
rožam kliče »Dober dan!«
Panj zajame delo plodno,
dahne vanj sladkost s poljan.*

*Neumorno izletava
mali spretni naš pilot,
vedno znova obletava
cvetne čaše vsepovsod.*

*Ko omaga od napora
in je krila ne drže,
loči se od sester zbora,
tam med rožami umre.*

*O, da bili bi čebeli
slični tudi mi ljudje.
raj na zemlji bi imeli,
zginito bi vse gorje.*

150 KNJIG IBRA – MEDNARODNEGA ZDRUŽENJA ZA PREUČEVANJE ČEBEL

International Bee Research Association (IBRA) ali po naše Mednarodno združenje za preučevanje čebel, s sedežem v Angliji, izdaja mesečnik, ki je precej podoben našemu časopisu. V njem objavlja zanimivosti s področja čebelarstva, od novih odkritij na področju zgodovine čebelarstva do novih možnosti zdravljenja čebel ter načinov čebelarjenja, pri čemer kljub mednarodnemu značaju daje nekaj prednosti čebelarstvu v Veliki Britaniji in drugih deželah, kjer govorijo angleški jezik.

V organizacijo se lahko včlani vsakdo, ne glede na kraj bivanja ali način čebelarjenja. Člani imajo nekaj ugodnosti pri nakupu strokovne in druge literature, pri čemer ne gre prezreti izredno bogatega knjižnega fonda, ki ga IBRA ima in katerega posreduje tudi vsem zainteresiranim, proti ustreznemu plačilu, kajpak!

Poleg tega se ta organizacija ukvarja tudi s prodajo in posredovanjem zanimivih knjig s področja čebelarstva, ki jih občasno predstavlja v svojem mesečniku **Bee World** (Svet čebel). V prvi številki lanskega letnika je predstavila kar pet bolj ali manj zanimivih knjig.

The illustrated encyclopedia of beekeeping (Ilustrirana enciklopedija čebelarjenja), ki sta jo pripravila R. A. Morse in T. Hooper (Blandford Press 1985), nudi čebelarjem, ne glede na njihove izkušnje in stopnjo znanja, zanimivo branje. V njej je zbranih okoli 500 člankov, ki zajemajo celotno področje čebelarjenja in biologije čebel in so opremljeni z ilustracijami, preglednimi zemljevidi, diagrami, črno belimi ter barvnimi fotografijami življenja čebel.

Precej člankov je napisanih glede na izkušnje svernoameriških čebelarjev, kljub temu pa bo knjiga zadovoljila bralce z vseh celin. Besedila je prispevalo kar 46 znanstvenikov iz Evrope, Azije, Afrike, obeh Amerik in Avstralije. Vsak je obdelal posebno temo, ki bralca seznanja z značilnostmi čebelarjenja posameznega področja. Še cena: 29 dolarjev, kar za 432 strani enciklopedičnega formata niti ni veliko.

Verjetno bo za posameznike pri nas bolj zanimiva knjiga O. Mayerja o mikroskopi-

ranju – **Microscopy on a shoestring for beekeepers and naturalists**, založbe Northern Bee Books, 1984. Kot piše Svet čebel, bo koristila predvsem naprednim čebelarjem, študentom biologije in vsem, ki se ljubiteljsko ukvarjajo s preučevanjem narave. Ne le, da se bodo v njej seznanili z različnimi mikroskopi, pomagala jim bo tudi, da si bodo mikroskop sami sestavili iz priročnih sredstev, kot denimo daljnogleda ter drugih pomagal, ki jih v razvitih državah lahko kupiš za majhen denar skoraj na vsakem vogalu. Ker pa je le malo takih, ki bodo skušali postati »optiki«, so v knjigi tudi nasveti, kakšen mikroskop kupiti za posamezno področje dela. Podrobno so opisani tudi postopki priprave preparatov za mikroskopiranje in za izdelavo ustreznih reagentov, ki jih uporabljamo za določanje posameznih vrst cvetnega prahu ali za ugotavljanje čebeljih bolezni ter študij anatomije čebel. Za 13,75 dolarja se ponuja branje na 109 straneh.

Če koga zanima, kako čebelarijo v Novi Zelandiji, mu Svet čebel ponuja knjigo **Beekeeping in New Zeland** – Čebelarjenje v Novi Zelandiji, ki jo je napisal A. Matheson, založil pa Government Printing Office, 1984. Za 14 dolarjev mu na 185 straneh ponujajo vse podatke o možnostih in načinih čebelarjenja v tej oddaljeni deželi, vključno z zakoni, ki urejajo čebelarjenje.

The bee-eaters – Čebeložeri bi jim rekli po naše, pa so ptice, ki so pritegnile pozornost C. H. Fryja, da je o njih napisal istoimensko knjigo. V njej podrobno opisuje 24 vrst čebeložerov (Meropidae) in njihove številne podvrste. Osnova za pisanje so mu bila lastna opazovanja ter obsežna literatura. Knjiga ima veliko ilustracij in zemljevidov, na katerih je vrisana razprostranjenost posameznih vrst. Za nas je knjiga zanimiva, ker v njej spoznamo, da so naše sinice in čebelar zelo nedolžne ptičice v primeri z nekaterimi tropskimi pernatimi »pošastmi«, katerih poglavitna hrana so čebele. Za 304 strani branja in sličic je potrebno odšteti kar 33,25 dolarja, v ceno pa je vključena tudi poštnina.

Kot zadnja je predstavljena knjiga o

vzgoji matic, **Queen rearing – biological basis and technical instruction**, ki jo je izdala Apimondia Publishing House leta 1983. Pripravil jo je dr. F. Ruttner skupaj z drugimi avtorji in je bila prvič natisnjena leta 1980 v ZR Nemčiji. V njej so opisani različni načini vzreje plemenskih matic, ki temeljijo na avtorjevih bogatih izkušnjah.

V enajstih poglavjih, ki so jih prispevali različni strokovnjaki, knjiga opisuje doga-
janje v čebelji družini ob naravni zamenjavi
matice, matični mleček, vzrejo matic v la-
boratoriju, vzrejo trotov, bolezni matic itd.
Na 358 straneh je ob besedilu tudi 180

črno belih fotografij in risb, cena knjige pa
je 36,50 dolarja.

Poleg omenjenih knjig ima IBRA na za-
logi še okoli 150 naslovov, ki jih lahko na-
ročite po pošti. Seveda morate prej zapro-
siti za katalog, ki vam ga bomo poslali.
Imajo pa tudi avdiovizualne pripomočke,
od videokaset do filmov. Podrobnejše in-
formacije dobite na naslovu: IBRA, Hill
House, Gerrards Cross, Bucks. SL 9 0NR,
United Kingdom.

**Po Bee World 1/1986
povzel: Andrej Dvoršak.**

V PRIPRAVI JE MONOGRAFIJA »ČEBELARSTVO NA SLOVENSKEM«

Slovenci imamo bogato čebelarstvo tra-
dicijo, čebelarstvo pa je tudi danes na Slo-
venskem zelo priljubljeno. Končno bo če-
belarsko kulturno blago, ki se ga je v sto-
letjih pri Slovencih nabralo toliko kot pri
marsikaterem velikem narodu, zbrano in
obdelano v monografiji »Čebelarstvo na
Slovenskem«, ki jo bo konec leta izdala
Cankarjeva založba v Ljubljani.

Ker bo monografija v prvi vrsti namenje-
na čebelarjem, bo Slovenski čebelar v
nadaljevanju objavil nekaj drobcev iz njene
bogate vsebine. V oblikovanje monografi-
je bodo vključeni priznani strokovnjaki,
umetnostni zgodovinarji in sodelavci revije
Slovenski čebelar.

V tej številki objavljamo poglavje o lec-
tarstvu.

LECTARSTVO LOJZE KASTELIC

Beseda lect izvira iz nemške besede
Lebzelt. Zelt je germanskega izvora in je
skrajšana oblika besede Zelten, kar pome-
ni plitek kolač. Določilo Leb pa po vsej ver-
jetnosti izvira iz staroslovanske besede
hleb. Torej je beseda lect germanskega in
slovanskega izvora, kar nekako simbolično
nakazuje tudi skupen izvor same lectarske
dejavnosti. Sicer pa poznamo za lect tudi
lepo slovensko besedo strdenje, kar po-
meni medeni kruh.

Lectarska dejavnost skupaj s svečar-
stvom že od nekdaj sodi v obrtno dejav-
nost. V začetku je bila to stranska veja ce-
hovsko organiziranega gozdnega čebelar-
jenja. Pozneje pa je gozdno čebelarjenje
prešlo v obhišno in je postalo tako del
kmetijske dejavnosti. Predelava čebeljih
pridelkov, v katero sodijo peka lecta, izde-
lava sveč in kuhanje medice, pa je ohranila
naravno obrt in se je organizirala v vpliven
ceh lectarjev in svečarjev.

Lectarji iz slovenskih dežel so bili v

zgodnjem srednjem veku organizirani sku-
paj z lectarji iz nekaterih drugih avstrijskih
dežel pri dunajskem cehu. Ko pa je cesar
Ferdinand II. leta 1597 podelil štajerskim
lectarjem, ki so se bili že poprej odcepili od
velikega dunajskega ceha, poseben obrt-
niški red, so se jim pridružili tudi mojstri iz
Ljubljane in Kranja. Korošci so postali sa-
mostojni lectarji sredi 17. stoletja.

Nekako do sredine 18. stoletja je čebe-
larstvo skupaj z drugimi kmetijskimi pano-
gami životarilo na stranskem tiru tedanje
družbe. Prepuščeno zemljiškim gospo-
dom, obremenjeno s tlako in drugimi da-
jativami, je kmetijstvo kot podelželska de-
javnost močno zaostajalo za obrtnimi de-
javnostmi v mestih. Šele gibanje tako ime-
novanih fiziokratov, ki so dajali zemlji kot
edinemu viru bogastva prednost, je začelo
organizacijsko in strokovno krepiti kmetij-
stvo in z njim čebelarstvo kot pomembno
vejo kmetijskega gospodarstva.

Tako imamo do tega časa tudi zelo malo

pisanih poročil o razvoju čebelarstva. Kaj in kako so delali čebelarji v srednjem veku, vemo le iz materialne dediščine in ustnih izročil. Medtem pa nam srednjeveški zapisi natančno povedo, kaj in kako so delali lectarji in svečarji.

Iz obrtnih redov in obrtnih protokolov lahko izluščimo zgovorno podobo lectarske obrti celo za vsako leto posebej. Tako lahko izvemo, kako sta lectarstvo in svečarstvo napredovala in dosegla vrhunec v drugi polovici 19. stoletja. Na Štajerskem se je število lectarskih delavnic povzpelo na 107 enot. Nimamo podatkov, če so v to število všteti tudi mojstri iz Ljubljane in Kranja, ki so bili pridruženi štajerskemu cehu. Tak razmah sta v tem času omogočila odprava cehov in razglasitev obrtne svobode. Delavnice lectarske obrti so se začele seliti iz mest na podeželje, kar je dalo poseben pečat razvoju te obrti na Kranjskem, kjer so lectarije rasle kot gobe po dežju.

Proti koncu 19. stoletja sta začela lectarstvo in svečarstvo naglo upadati. Spodirjala ju je slaščičarska obrt. Ker pa se poraba lectarskih in svečarskih izdelkov ponovno vse bolj širi, je pričakovati, da ta staroveška obrt le ne bo še tako kmalu zamrla, kljub temu da jo je že v marsičem nadomestila industrija.

Obrtni redi in obrtni protokoli so natanko določali, s čim naj bi se lectarji ukvarjali. V glavnem naj bi iz čebeljih pridelkov – to sta bila kajpak predvsem med in vosek – izdelovali v tistem času močno iskani dobrini, sladice in svečavo.

Sladice so delali najprej v obliki »blaga v kosih« ali kot »rezano blago«. Medeno testo, ki je bilo največkrat iz ržene moke in medu, so najprej zvaljali na ustrezno debelino, potem pa razrezali na kose. Imenovali so jih medenjaki. Imeli so različne oblike in različne okraske, pa tudi različen okus, saj so dodajali testu razne dodatke in začimbe, včasih so jim primešali tudi zdravilne zvarke, tako da je medenjaki veljal za zdravilo. Znani so bili medenjaki zoper gliste.

Posebno zvrst lecta so imenovali »lutkasto blago«. Ime je dobilo po obliki punčk, v kakršni so ga največ prodali. Za posebne priložnosti so prevladovale posebne oblike lecta. Za Miklavževo so prodajali Miklavže in parkelje, na žegnanjih so ponujali lecto-va srca, konjičke, petelinčke in druge živali,

na raznih sejnih pa tudi orodja, srpe, sekire ipd. Otrokom so bile namenjene tablice z abecedo, razne čudodelne in svetniške podobe, pa tudi kočije in kasneje železna cesta. V to vrsto lecta sodijo tudi proustoječe figure razkošno oblečenih žensk, mož, vojakov, konjenikov, lovcev itd.

Oblikovali so ga s pomočjo ustreznih lesenih modlov, ki so jim pri nas rekli »forme«. Forme so si izrezovali iz lipovega lesa sami lectarji, ki pa ponavadi za to delo niso bili preveč spretni. Zato so radi sprejemali potujoče rezbarje, ki so jim za majhen denar, večkrat pa tudi le za hrano, naredili zares lepe forme, včasih kar umetniške vrednosti.

Forme so pozneje zamenjali pločevinasti dolbnjaki, s katerimi so v razvaljano testo dolbili zaželeno oblike in figure. Tako dobljeno figuro so najprej spekli, zatem pa okrasili z raznobarnim ledenim sladkorjem. Sladkorne okraske so pozneje v dobri meri izpodrinile razne nalepke v obliki glav ali celih figur, ki jih je lectarjem omogočila grafična industrija.

Poleg pripravljavanja in peke lecta so se lectarji ukvarjali tudi s kuhanjem medice. Iz ostankov medu, ki so ga razredčili z vodo, so kuhali sladko in močno medico. Dodajali so ji razne začimbe in dišave, za vrenje močne medice pa so uporabljali hmelj. Največ in najboljšo medico so kuhali štajerski mojstri.

V začetku je na področju celotne avstro-ogrske monarhije tudi svečarstvo sodilo v lectarsko obrt. V 15. stoletju pa so dunajski svečarji dobili poseben obrtni red. To pa se ni zgodilo na Štajerskem. Zato je cesar Jožef I. v popravljenem obrtnem redu za lectarje določil, da naj se mojstri te obrti ukvarjajo tudi z izdelovanjem voščenih sveč. In ker so lectarski mojstri iz Kranja pripadali – kot že rečeno – štajerskemu cehu lectarjev, je to določilo veljalo tudi zanje.

Tako je na Kranjskem nastala enotna obrt lectarjev in svečarjev. Ker so se delavnice te obrti ukvarjale tudi z odkupovanjem, pripravljanjem in preprodajo medu, se je udomačilo ime medicarsko-svečarska obrt.

Medtem ko so se na Štajerskem lectarski mojstri ukvarjali v glavnem z lectom in medico – s svečarstvom se je pečalo le nekaj delavnic v deželni glavni mestu

Gradcu – je pri kranjskih bolj prevladovalo svečarstvo. To si lahko razlagamo s tem, da je bila kranjska pač dežela čebelarjev. Številni čebelarji so ponujali lectorjem obilo medu. Ker pa je bil ta med večinoma v satju, je bilo treba predelati tudi satje.

Ko so iz satja izcedili ali iztisnili med, so voščine pretopili v vosek, ki je bil v tistih dneh edina surovina za izdelavo sveč. Sveče so bile takrat svetilo višjih slojev in v cerkvenem obredju. Imenitnost dvorcev in njihovih lastnikov so ocenjevali po številu sveč, ki so gorele ob večernih slavjih. Določeno je bilo tudi število sveč, ki so morale svetiti med bogoslužjem po cerkvah in samostanih. In še potem, ko sta vosek pri svečarjih že izpodrivala stearin in parafin, je veljalo določilo, da morata med bogoslužjem goreti na oltarju vsaj dve sveči iz čistega voska, medtem ko je bil drugim natančno določen odstotek primešanega parafina. Teh določil so se morali strogo držati.

Vosek so cenili kot nenadomestljivo surovino za marsikaj. Pred uporabo so ga ponavadi še belili na soncu do slonokoščene ali celo do snežne beline. Danes belijo vosek na soncu le še za zahtevne kozmetične pripravke. Edini mojster, ki se pri nas še ukvarja z beljenjem, je naslednik slovitihi lectarsko-svečarskih mojstrov Steletov iz Kamnika. Ker je beljenje voska na soncu dokaj zapletena in zahtevna svečarska umetnost, si velja postopek pobliže pogledati.

Stopljeni vosek vlivajo na velik boben, ki se vrti nad koritom z vodo tako, da se spodnja četrtina bobna vrti v vodi. Vosek se po bobnu razvleče v tanke lističe, ki se v vodi odlepijo in splavajo na vrh. Te lističe ali oblace zatem razprostrejo na velike lese in jih belijo na soncu. Steletovi so imeli naprave za hkratno beljenje do 850 kg voska.

Voščene sveče so izdelovali v glavnem na dva načina: z vlečenjem stenja skozi tekoč vosek ali pa z oblivanjem stenja s tekočim voskom. V prvem primeru so dobili tanko in dolgo voščenko. Še tople so zvili v tako imenovane voščence različnih oblik: od navadnih zvirkov pa do bolj zapletenih oblik, kot so npr. mašne bukvice ipd. Voščenko so seveda lahko tudi razrezali na manjše sveče, primerne za razne okraske.

Ohlajene večje sveče so oblikovali ročno. Zgornji del so zaokrožili okrog stenja, v spodnji del pa izvrtali luknjo za svečnik. Sveče so tudi krasili z različnimi okraski, ki so jih naredili iz obarvanega voska. Pozneje so te okraske zamenjale nalepke barvastih podob ali pa so svečo preprosto ročno poslikali z različnimi ornamentami.

Po nasvetu znamenitega arhitekta Jožeta Plečnika je mojster Stele iz Kamnika naravnost izvirno krasil sveče: v forme, ki so bile pravzaprav namenjene oblikovanju škofjeloškega kruhka, je nalil tekoči vosek. Dobljene figure pa je zatem lepil na svečo. Prvo tako okrašeno svečo so poslali na grob predsednika ČSSR T. G. Masaryka. Tja so jo poslali češki delavci, ki so bili zaposleni v kamniški smodnišnici.

Iz voska so izdelovali tudi razne žrtvene figure, s katerimi so hoteli izprositi zdravja. Če je bil zdravja potreben otrok, so ustvarili figuro otroka, če pa je bil pomoči potreben odrasel človek, pa figuro odraslega. Za iste namene so izdelovali tudi figure domačih živali, včasih pa samo določene telesne ude. Figure so izdelovali tako, da so vosek vlivali v rezljane lesene forme, ki so dajale ustrezno obliko. Da bi prihranili pri vosku, so premeteni svečarji namesto masivnih izdelovali votle figure. Očitno so mislili, da količina voska ne vpliva kaj posebno na uslišanje prošnje, čeprav se cerkveni gospodje v tem pogledu z njimi niso kaj prida strinjali.

Svoje lectarske in svečarske izdelke so lectorji prodajali po sejmihi in ob drugih priložnostih pod šotori, ki so imeli posebno obliko, da so bili že od daleč razpoznavni. Pod temi šotori so točili tudi medice. Poleg pitja medice so bila v senci teh šotorov razna tekmovanja in merjenja moči. Zato so lectorji pripeljali s seboj tnalo in sekuro. Na tnalu je bilo treba za stavo presekati devet ali dvanajst tablic medenjaka. Medenjake je plačal tisti, ki je stavo izgubil, vendar so jih za tem družno pospravili.

Lectarski šotori so spremljali vsa ljudska zbiranja tako na sejmihi kakor tudi na žegnanjih, božjepotnih romanjih, birmah ipd. Blago, ki so ga razmestili pod šotorom, so pripeljali v posebnih lepo okrašenih skrinjah. Za točenje medice pa so uporabljali bakrene kotličke.

Žužemberški lectarji so imeli namreč dokaj zahtevno porabniško zaledje pri Kočevarjih, ki so zlasti cenili lectova srca kot nekakšno svojo narodopisno značilnost.

Sicer pa so kramarski lectarji prodajali največ tako imenovano zmrznjeno robo. To je lect, bogato okrašen z raznobarnim ledenim sladkorjem. Slovela so zlasti lectova srca, ki so bila opremljena z ogledalci in priložnostnimi ljubezenskimi stih. Izpovedovala so ljubezensko hotenje mladih.

Kot posebnost kranjske dežele velja omeniti škofjeloški kruhek. To je lect, ki se je izmuznil iz lectarskih delavnic in se preselil v gospodinjstva. Po zgledu lutkovne-

ga lecta so v okolici Škofje Loke začeli na poseben način peči medenjake. Iz medu, moke in raznih dodatkov pripravljeno testo so oblikovali v posebnih formah, tj. modlih, ki so podobni modlom za oblikovanje surovega masla. Ko je bil kruhek pečen, so še toplega premazali z maslom ali oljem, da so se okraski na njem lepo svetili. Tak kruhek je ostal užiten kar precej dolgo in se ni pokvaril, če so ga hranili na suhem.

Čeprav škofjeloški mali kruhek v svojih oblikah in okrasih ni kazal posebne umetniške vrednosti, je vendarle postal pomembna narodopisna značilnost.

POZIV VSEM VZREJEVALCEM MATIC

Vse vzrejevalce matic, ki v letu 1986 niso imeli registriranih vzrejevališč matic, letos pa nameravajo vzrejati matice za prodajo, pozivamo, da vzrejo matic in promet z njimi najkasneje do 15. februarja 1987 pismeno prijavijo na Kmetijski inštitut Slovenije, Hacquetova 2, 61000 Ljubljana.

Prav tako pozivamo vse vzrejevalce matic, ki so bili leta 1986 registrirani, pa se z vzrejo ne bodo več ukvarjali, da do 1. februarja 1987 odjavijo to dejavnost.

Vsi vzrejevalci morajo vzrejo matic obvezno prijaviti področnemu veterinarskemu inšpektorju, da bo le-ta pravočasno odvzel vzorce zimskih mrtvic za pregled na pršičavost in nose mavost in jih odposlal v pregled na VTOZD za veterinarstvo v Ljubljano, spomladi pa bo organiziral pregled na hudo gnilobo čebelarje zalege. Opozarjamo vse vzrejevalce matic, da jim v letu 1987 ne bo dovoljena vzreja in promet z maticami, če dejavnosti ne bodo pravočasno prijavili Kmetijskemu inštitutu Slovenije in veterinarski inšpekciji ter si do prihoda komisije za vzrejo ne bodo priskrbeli izvidov o zdravstvenem stanju čebel (pršičavost, nose mavost, huda gniloba), potrdila o plinjenju proti varoozi in o pasemski čistoči čebeljih družin v vzrejevališču.

Komisija za pregled plemenišč
in vzrejo čebeljih matic
pri Komiteju za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano SR Slovenije

OBVESTILO

Obveščamo vse člane ČEBELARSKEGA DRUŠTVA NOVA GORICA, da bomo imeli v soboto, 14. februarja 1987 ob 9. uri v osnovni šoli Solkan, Šolska ulica 25, redni občni zbor z običajnim dnevnim redom. Po občnem zboru bo predavanje na temo: »Kako ukrepamo ob čebelji kugi«. Predaval bo dipl. vet. Miroslav Leban. Računamo na vašo prisotnost, na občni zbor našega društva pa vabimo tudi vse čebelarje – nečlane.

Upravni odbor ČD
Nova Gorica

OBLIKE PRIDELOVALNEGA SODELOVANJA S HP MEDEX

S čebelarstvom se ukvarja vedno več ljudi. Naši naporji so bili in so zdaj še bolj usmerjeni k usposabljanju in spodbujanju vsakega posameznega čebelarja za tržno pridelavo vseh čebeljih pridelkov. To nam narekujejo naše gospodarske potrebe in dolgoročna usmeritev.

V DE-Kooperacija ugotavljamo, da se je zadnja leta močno povečalo število sklenjenih pogodb o tržno usmerjenem pridelovalnem sodelovanju. Pri tem opažamo, da mnogo čebelarjev ne pozna vseh mogočih oblik pridelovalnega sodelovanja in da si napačno razlagajo svoj pogodbeni položaj.

S pričujočim sestavkom želimo vse zainteresirane seznaniti z oblikami in pogoji pridelovalnega sodelovanja z našo delovno organizacijo.

1. ČEBELAR – DELAVEC NA DOMU ima položaj delavca v združenem delu z vsemi pravicami in obveznostmi. Možnost tovrstnega sodelovanja ima čebelar z najmanj 60 pridobitnimi panji, s tem da poleg medu prideluje še matični mleček, cvetni prah, med v satju, čebelji vosek, torej čebelje pridelke, za katere se dogovorimo. Delavec na domu prejema mesečni osebni dohodek, ki ne sme biti manjši od 60 % povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu v SR Sloveniji v preteklem letu. Vse obveznosti do hp Medex delavec na domu poravnava z oddajo čebeljih pridelkov v vrednosti 12 bruto mesečnih osebnih dohodkov. Delavec na domu vsako leto sporazumno sprejme načrt lastne proizvodnje za tekoče leto, ki je usklajena z letnim načrtom hp Medex.

2. KOOPERANT lahko postane čebelar z najmanj 60 pridobitnimi panji, ki sklene s

hp Medex pogodbo o združevanju dela in sredstev za trajnejše proizvodno sodelovanje in samoupravni sporazum o trajnejšem sodelovanju čebelarja kooperanta.

Sporazumno pridelovalno sodelovanje traja najmanj 5 let. Obveznosti kooperanta pri pridelavi čebeljih pridelkov so enake kot pri čebelarju delavcu na domu, s tem da ni obvezno pridelovanje matičnega mlečka. Razloček med delavcem na domu in kooperantom je v tem, da kooperant ne prejema mesečnega osebnega dohodka.

Letna oddaja čebeljih pridelkov je odvisna od izbranega zavarovalnega razreda. Na zavarovalno osnovo izbranega razreda se obračunava približno 36-odstotni prispevek za zdravstveno, invalidsko, pokojninsko zavarovanje in prispevek za otroško varstvo.

3. POGODBENI ČEBELAR je najširša oblika organiziranega sodelovanja med hp Medexom in čebelarji, za katere je čebelarjenje dodatni vir dohodka. Pogoj za podpis 5-letne pogodbe o pridelovalnem sodelovanju je lastništvo najmanj 10 pridobitnih panjev, najmanjši letni pridelek, ki ga je treba oddati, pa znaša 150 kilogramov medu in 5 kg cvetnega prahu. Če želi pogodbeni čebelar sodelovati z več kot 10 panji, mora oddati na leto 10 kg medu in 0,50 kg cvetnega prahu na panj.

Če hoče čebelar zvečati ali zmanjšati število panjev, s katerimi sodeluje s hp Medexom, ali zvišati oziroma znižati količino čebeljih pridelkov, ki jih mora oddati po pogodbi, se dogovori z našo organizacijo za ustrezni aneks k pogodbi.

Presežke čebeljih pridelkov odkupujemo pod enakimi pogoji kot pogodbeno dogovorjene količine.

Ugodnosti organiziranih čebelarjev pri hp Medexu so predvsem:

- preskrba s sladkorjem za spomladansko in jesensko prehrano čebeljih družin,
- prednostna preskrba s čebelarskim repromaterialom in priborom ter odbranimi maticami in matičniki,
- dolgoročno in kratkoročno kreditiranje razširitve in posodabljanja čebelarstva,
- strokovno in teoretično usposabljanje in pospeševalna dejavnost (praktični in teoretični strokovni nasveti),
- zdravstveno varstvo čebeljih družin (poravnava stroškov za veterinarske preglede pogodbeno vezanih čebeljih družin),
- pravica do udeležbe pri delitvi dohodka po zaključnem računu hp Medexa,
- akontacijske odkupne cene čebeljih pridelkov.

V organizirano tržno pridelavo čebeljih pridelkov pri hp Medexu je vključenih več kot 2300 čebelarjev iz vse Jugoslavije; med njimi je približno 70 čebelarjev delavcev na domu in kooperantov. Dolgoročna razvojna usmeritev hp Medexa je predvsem pridobiti čimveč poklicnih čebelarjev, tj. delavcev na domu in kooperantov. Zaradi pridelovalnih uspehov sedanjih poklicnih čebelarjev zanimanje za tako delo narašča.

Najboljše razvojne možnosti ima poklicno čebelarjenje na območjih, kjer industrija in intenzivno kmetijstvo še nista one-

snažila okolja. Taka so zlasti nerazvita območja, kot so Kozjansko, Haloze, Brkini in druga. Razvijanje poklicnega čebelarjenja na teh območjih ima širši družbeni pomen (SLO, ohranjanje domačij,...). Ne nazadnje ponuja poklicno čebelarjenje tudi možnost zaposlitve našim zdomcem - povratnikom.

V primeru, da vam katerakoli od navedenih oblik sodelovanja ustreza, nam čimprej pošljite pismeno ponudbo z naslednjimi podatki:

- natančen naslov,
- število pridobitnih panjev, s katerimi želite sodelovati,
- povprečne letne količine čebeljih pridelkov (med, vosek, propolis, cvetni prah...), ki bi jih oddali Medexu,
- številka telefona doma in v službi,
- kako želite prejemati plačilo za dobavljene čebelje pridelke:

- a) osebni dvig,
 - b) po pošti,
 - c) na hranilno knjižico številka,
 - d) na tekoči račun številka,
- lastništvo prevoznega čebelnjaka tip

Vse podrobnejše informacije dobite pri hp Medexu, DE-Kooperacija, Miklošičeva 30, Ljubljana, ali pa po telefonu (061) 316-455, int. 44.

DE-Kooperacija

CVETNI PRAH OSMUKANEC

1. PRIDOBIVANJE

Cvetni prah osmukanec pridobivamo s posebno napravo - osmukalnikom. Osmukalnik moramo namestiti tako, da z osmukalno mrežo, ki je glavni del osmukalnika, zagradimo vhod v panj. Tako prisilimo čebele, da se, ko se vračajo s paše, prevlečejo skozi osmukalno mrežo in si na njej osmukajo koške obnožine z nožic. Koški padajo skozi sejnalno mrežo v podstavljeni predalček.

V rabi so osmukalniki najrazličnejših izvedb. V tem pogledu je posebno zahteven naš AŽ panj, kajti zaradi raznovrstno izde-

lanih pročelij in vhodov ni mogoče izdelati tipskega osmukalnika za vse AŽ panje. Boljši v tem pogledu je nakladni panj, pa tudi pri njem so že v rabi različni osmukalniki. Zato bo najbrž trajalo še precej časa, preden bomo dobili res dober, vsestransko uporaben osmukalnik.

Nobeden, tudi najboljši osmukalnik čebelar ne osmuka toliko cvetnega prahu, da bi to škodilo razvoju družine, pa čeprav bi bil nameščen vso sezono. Obstoječe izvedbe osmukalnikov prestrežejo le 10 do 15 odstotkov obnožine (največ 5 do 8 kg od 40 do 50 kg), vse drugo uspe čebelar prethotapiti v panj. Pri tem so posebno

spretno in previdne starejše nabiralke, ki znajo prethotapiti skozi osmukalno mrežo tudi največje koške obnožine. Manjših koškov pa si ne osmuka nobena čebela. Tako kot z rednim odvzemanjem obnožinskih satov tudi s pridobivanjem osmukanca spodbujamo čebele k večjim donosom cvetnega prahu. Praksa je pokazala, da imajo panji, v katerih pridelujemo osmukanec, po navadi večje zaloge obnožinske hrane kot drugi. Zato je pri pridelovanju osmukanca odveč strah, da bo to bistveno škodilo razvoju družine oziroma okrnilo druge pridelke.

Zaradi različne kakovosti cvetnega prahu osmukanca, pridobljenega z različnih obnožinskih paš, je treba že zdaj, še bolj pa v prihodnje pridobivati sortno čim čistejši osmukanec. Ob nekaterih močnejših obnožinskih pašah, kot je pravi kostanj, sortnega osmukanca ne bo težko pridobivati, ker med tako pašo skoraj vse družine nabirajo na enem cvetju. Med močno obnožinsko pašo, ko cveti hkrati po več rastlin, se po navadi dogaja, da nabira ena družina izključno na eni vrsti, druga na drugi, tretja

na tretji itd. Tako dobimo v predalčkih več ali manj čisto sorto osmukanca, potrebno ga je le sproti pobirati, ga sortirati in spravljati vsakega posebej v posebno vrečko. Če bi radi pridobili sortni osmukanec z rastline, na kateri sicer čebele ne nabirajo rade, ali če hočemo, da bodo vse družine nabirale na isti rastlinski vrsti (npr. oljni repici), potem moramo čebele usmeriti z dresuro. Zvečer premažemo mreže oziroma brade osmukalnikov z zmečkanimi cvetovi in listi rastline, na katero hočemo usmeriti čebele, ali pa jim kako drugače vsilimo v panj vonj po njej (pomešamo med krmo, če zvečer krmimo).

Pred novo čebelarsko sezono bi radi napisali nekaj opozoril pridelovalcem cvetnega prahu osmukanca, saj se vse več čebelarjev odloča za nastavitev osmukalnikov.

Pri pridobivanju osmukanca moramo biti posebno previdni, saj je možnost, da vanj prodre vlaga, izredno velika – vlaga pa je pelodov najhujši sovražnik. Nabrani pelod že sam vsebuje do 20 odstotkov vode, če pa se pridruži še rosa ali dež, se bo pelod hitro pokvaril. Vlažni pelod tudi hitro

splēsni, plesnivost pa je nevarna za človeški organizem in lahko povzroči močne krče v prebavilih. Predalček, v katerem se nabira cvetni prah, naj bo iz lesa in ne iz pločevine, kajti ta se rada orosi in s tem še pospešuje kvarjenje peloda. V osmukalnikih je bolje uporabljati plastične mreže kakor kovinske, ker te rade rjavijo, to pa spet škodi kvaliteti cvetnega prahu.

Zbranega cvetnega prahu ne puščamo predolgo v predalčku, ob bogatih donosih ga pobiramo vsak dan.

Poleg bogate obnožinske paše povečuje donos tudi množina zalege v panju. Tako lahko čebelarji, ki se intenzivno ukvarjajo s pridobivanjem cvetnega prahu, s krmljenjem povečajo množino zalege v panju in s tem zboljšajo pridelek. Koristno je, da čebelarji skrbijo za selekcijo družin, ki rade nabirajo cvetni prah.

Ker si želimo sortno čim bolj čistega osmukanca, predlagamo čebelarjem, naj se posebej pripravijo za pridobivanje kostanjevega cvetnega prahu. Pri tako močni obnožinski paši, kot je kostanjeva, ne bo težko pridelati sortnega osmukanca.

2. HRANJENJE IN ODPREMA OSMUKANCA

Cvetni prah, nabran z osmukalniki, moramo čim bolj osušiti; za nekaj dni ga razprostremo po gosti mreži, postavljeni v senčnem in suhem prostoru in na prepihu. Med sušenjem cvetni prah večkrat presejemo, in sicer najprej skozi redkejšo mrežo, na kateri ostanejo večje primesi, kot čebele, semena trav, cvetni listi in podobno, nato pa še skozi gostejšo, na kateri ostanejo še koški cvetnega prahu, prah pa izpade.

Osušeni in presejani cvetni prah hranimo in odpremljamo v polivinilastih vrečah. Do odpreme jih postavimo v temen prostor s kletno temperaturo. Seveda pa je najbolje nabrati cvetni prah čimprej odpremiti.

Opozarjamo čebelarje, da bomo cvetni prah osmukanec pri odkupu razvrščali po kakovosti, preveč vlažnega peloda pa sploh ne bomo odkupovali.

Cvetni prah osmukanec prevzemamo vsak dan, razen sobote, v našem skladišču v Ljubljani, Linhartova 49/a.

OBVESTILO

Vse čebelarje obveščamo, da bo hp Medex vse do preklica odkupoval oz. prevzemal čebelji vosek samo od pogodbenih čebelarjev Medexa, in sicer samo pogodbeno določene količine. Pošiljke voska, ki bodo težje od dogovorjenih količin, bomo v celoti zavrnili. Prosimo za razumevanje.

DE-Kooperacija

ZALEGANJE SAMIC VAROE JE ODVISNO OD LETNEGA ČASA

MARTIN MENCEJ

V večini primerov ocenjujemo učinkovitost akaricidnih sredstev po osipu zajedavcev in ne glede na sposobnost spolnih organov samic, življenjsko sposobnost potomstva in zmanjšanje populacije zajedavcev v čebelji družini. Tako so npr. ugotovili, da preparat timol za 28,2 do 35,9 odstotkov zmanjšuje plodnost samic (O. F. Grobov in drugi 1980). V. V. Mikitjuk je ugotovil, da se plodnost zniža tudi pri uporabi mravljinčne kisline in kisline travniške kislice. Pri uporabi novih akaricidov naj bi zato upoštevali tudi tovrstne raziskave.

Pokazalo se je, da uporaba kemičnih preparatov v posameznem letnem času vpliva na spolno funkcijo samic. Zato so začeli raziskovati zaleganje varoinih samic v posameznih mesecih, saj čas zaleganja vpliva tudi na količino življenjsko sposobnih jajčec. Poleg tega so začeli preverjati tudi sočasnost razvoja trotovske oziroma čebelje zalege z zaleganjem samic varoe. Ugotavljajo tudi rednost njihovega zaleganja in tipe zaleženih jajčec. Pri tem upoštevajo število samic v začetku zaleganja in število samic, ki zaležejo 1, 2, 3 in več jajčec. Pri teh poskusih so sovjetski raziskovalci uporabili čebeljo in trotovske zalego

v starosti 9 do 10 dni. Raziskovanje pa seveda ni bilo enostavno.

Ugotovili so, da vse samice ne začnejo zalegati sočasno in da sta število zaleženih jajčec in njihova življenjska sposobnost odvisna od letnega časa (glej skico).

Življenjska sposobnost jajčec samic varoe glede na letni čas:

- 1 – življenjsko sposobna jajčeca;
- 2 – življenjsko nesposobna jajčeca.

Na ta način so raziskave pokazale, da samice v začetku svoje reproduktivne dobe največ jajčec zaležejo v tretji generaciji, to je v času protonimfe. Menijo, da je zaleganje življenjsko nesposobnih jajčec v tretji generaciji na koncu produktivnega zaleganja povezano z morebitnimi spremembami v organizmu samic na koncu periode ali pa s prehrano žrk oziroma bub v tem času, se pravi 15. do 16. dne razvoja čebelje in 17. do 19. dne razvoja trotovske zalege.

Število jajčec različnih generacij in njihova življenjska sposobnost se spreminjata, to pa je lepo razvidno na skici.

Odvisnost zaleganja varoinih samic od letnega časa je lepo razvidna na spodnji tabeli:

Čas raziskave (mesec)	Število samic v v raziskavi	Število samic na začetku zaleganja	%	Število samic na začetku zaleganja							
				1. dan		2. dan		3. dan		4. dan	
				št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
				jajčec							
Maj	82	72	87,8	36	50,0	30	41,6	6	8,4	–	–
Junij	62	41	66,1	19	46,3	11	26,8	8	19,5	3	7,4
Julij	27	15	55,3	12	80,0	3	20,0	–	–	–	–
Avgust	62	25	40,3	8	32,0	17	68,0	–	–	–	–
September	47	29	61,7	9	32,1	11	37,9	8	30,0	–	–
Oktober	42	27	64,2	21	77,7	6	22,3	–	–	–	–

Povzeto po A. A. Zamaziju,
Pčelovodstvo 5/86

TUDI GRMIČEVJA Z MEDOVITIMI CVETOV IN STRUPENIMI PLODOVI NE SMEMO PODCENJEVATI

MARTIN MENCEJ

Sleherni čebelar zna vrednotiti samosevne rastline, ki nudijo v zgodnji pomladi čebelam dragoceno zgodnjo spomladansko medičino. Ko se narava komaj dobro prebujajo, že obarvajo gozdove divje češnje, hruške in jabolane (lesnike) ter različne gozdne podrasti (jagodičevje, maline itd.). Od kar imamo oplemeniteni sadno drevje in tudi podrast, plodovi teh res nimajo prave vrednosti, ker je z oplemenitenih rastlin dovolj plodov. Med samosevnimi gozdnimi rastlinami je grmičevje, katerega cvetovi nudijo dragoceno čebeljo pašo, plodovi pa so cenjeni bodisi v prehrabeni industriji ali v zdravstvu. Med temi je tudi grmičevje, katerega cvetovi dajejo sicer dragoceno čebeljo pašo, plodovi pa so neužitni in za človeški organizem škodljivi, torej strupeni. Zato nepoučeni menijo, da so tudi njihovi cvetovi pogubni za čebele.

Ker po naših vrtovih vse pogostejše srečujemo okrasno grmičevje z živobarvnimi cvetovi, plodovi teh rastlin pa so za človeka škodljivi in v nekaterih primerih tudi smrtno nevarni, ne bo odveč, da jih nekaj na kratko predstavimo. To pa še toliko prej, ker so njihovi cvetovi dobrodošla in dragocena čebelja paša.

Navadni blagojev volčin (*Daphne*) zacveti prej kot vse drugo grmičevje. Že marca ali aprila cvetovi te rastline vabijo čebele na prvo spomladansko pašo. Raste v listnatih in mešanih gozdovih do višine 1,5 m. Vijoličasto rdeči cvetovi so po 3–4 združeni v grozd. Plodovi so veliki, rdeče ali rumene barve, so neužitni in za človeka škodljivi, ne pa tudi za ptice. Vse pogostejše ga srečujemo kot okrasno rastlino po naših vrtovih.

Plemeniti ali blagodišeči kozji parkeljci, remesel (*Lonicera caprifolium*) se najraje ovija po drugih rastlinah. Listi so prosto stoječi, kratki, v pazduhah vsakega lista so trije cvetovi, vsi cvetovi pa oblikujejo vrh stebelca. Cvetovi so najprej rdeči, potem pa porumenijo; posebno dišeči so proti večeru in čebele jih množično obletava-

jo. Cveti julija, dokler se ne razvijejo rdeči plodovi, ki so strupeni. To rastlino vidimo na balkonih in verandah, ki jih krasijo s svojimi pisanimi barvami.

Pasji ali volčji les, imenujejo ga tudi kotličevje (*Lonicera hilestenum*), je iz družine šipka. S svojimi živobarvnimi cvetovi izziva čebele in jim nudi bogato medičino. To grmičevje je razširjeno po vsej Evropi. Podobna je takojmenovana kozja kri ali orlovi nohti. Cvete maja ali v začetku junija, cvetovi pa izločajo obilo medičine, zato kaže rastlino razmnoževati kot okrasno grmičevje.

Grmičevje sneženk, imenovano tudi tršljika (*Symphoricarpos*) cveti konec julija ali v začetku avgusta, se pravi v brezpašni dobi. V tej skupini je več vrst, vse pa imajo medovite cvetove, ki so različnih barv, po štirje združeni v grozd. Plodovi se pojavijo v pozni jeseni in ostanejo čez zimo. So strupeni, povzročajo bolečine v želodcu in črevesju, znani pa so tudi smrtni primeri. Ta okrasni grm se hitro zakorenini in tudi hitro raste. Priporočajo ga za živo mejo.

Dremoles ali kostenika (*Ligustrum vulgare*) je grmičevje, podobno španskemu bezgu. Raste v svetlih listnatih in mešanih gozdovih. Pogosto ga srečujemo tudi kot okrasno grmičevje po vrtovih. Beli in belo rumeni močno dišeči cvetovi, združeni na vrhu rastline, junija in julija vabijo čebele. Čebele jih živahno obletavajo, vendar je med grenak. Na določenih območjih Rusije so zabeležili množično izgubo čebel, ki so se pasle na teh rastlinah, zato moramo biti pri razmnoževanju previdni. Plodovi tega grmičevja pa so zelo strupeni.

Navadni ali rdeči dren, ki mu je zelo podoben beli dren (*Cornus sanguinea*), pogosto najdemo v vlažnih listnatih gozdovih, ob cestah in poteh. Svoje ime je rastlina dobila po rdečih mladih vejicah. Maja se na njih pokažejo beli cvetovi, ki jih

čebele rade obletavajo. Septembra dozori trpki plodovi grahove velikosti. Pri rdečem drenu so črni, pri belem pa beli ali belo lo zeleni, so neužitni in tudi strupeni.

Bršljan (*Hedera felix*) je vsem znana rastlina, manj znano pa je, da nudijo čebelarjem njegovi cvetovi jeseni (september, oktober), ko drugje ni več paše, dragoceni nektar. Čez zimo visijo z bršljana plodovi v obliki črnih jagod, ki so kakor vsi deli rast-

line strupeni.

Po naših gozdovih, ob poteh, nasipih in cestah imamo torej najrazličnejša grmičevja z bujnim cvetjem, ki ponujajo čebelarjem nektar, pa čeprav so plodovi neužitni in najpogosteje strupeni. Nekatera urbana območja se vse pogosteje spreminjajo v naselja z vrtovi in vrtnimi hišicami, ob katerih stojijo čebelnjaki. Zato bi bilo zaželeno, da je na teh vrtovih čim več okrasnega grmičevja s pisanimi cvetovi.

GEORGIJ F. TARANOV

Septembra preteklega leta je v 79. letu starosti umrl eden najvidnejših in najzaslužnejših čebelarskih strokovnjakov v Sovjetski zvezi G. F. Taranov. Kar smo zapisali pred štirimi leti ob smrti dr. Karla von Frischa kot vrhunskega nemškega čebelarskega znanstvenika tega stoletja, bi lahko zapisali tudi za sovjetskega znanstvenega čebelarskega raziskovalca G. F. Taranova.

Taranov je našim bralcem znan kot biolog in čebelarski strokovnjak, saj smo objavljali ali pa se sklicevali na njegove raziskovalne izsledke v znanstveno-raziskovalnem inštitutu v Moskvi. Tam je raziskoval pomembnejša dogajanja na različnih področjih življenja čebel, tako zakonitosti življenja in razvoja čebelje družine, toplotno regulacijo v panju, zakonitosti medsebojnega odnosa pridelkov itd. Svoja dognanja je posredoval v svojih predavanjih doma in izven meja Sovjetske zveze. Na domačih in mednarodnih posvetovanjih in simpozijih je s svojimi razpravami vedno zbujal pozornost poslušalcev. Zato je bil izvoljen tudi za častnega člana mednarodne čebelarske zveze Apimondie, doma pa je bil odlikovan z redom Lenina.

Njegovo delo je izredno bogato, saj je zapustil več kot 400 tiskanih razprav poljudno-znanstvenega značaja. Mnogo njegovih del je bilo prevedenih in tiskanih v drugih jezikih. Vrsto let je bil tudi glavni urednik centralnega strokovnega glasila Pčelovodstvo.

Z njegovo smrtjo je čebelarska veda zgubila pomembno osebnost.

M.M.

PREDPISE JE TREBA SPOŠTOVATI DUŠAN MEDVED

Čebelarskemu mojstru Bremerju iz Alt-Busecka v Hessnu je varoa povzročila precejšnje preglavice. Ko je razmišljal o načinu zdravljenja, si je rekel, da mora med ohraniti kemično čist. Odločil se je za uporabo odprte mravljinčne kisline v času glavne paše. Z rezultati je bil zadovoljen, zato je svoje izkušnje objavil v čebelarskem časopisu.

Kmalu nato je prejel uradni dopis vladnega prezidija iz Giessna, da opusti uporabo mravljinčne kisline v času paše in da tega ne razglša več med čebelarji, ker je v nasprotju z ugotovitvami Inštituta za vzgojo čebel v Kirchhainu. Ta je ugotovil, da mravljinčna kislina 3-krat poveča kis-

lost medu, ki tako postane preveč kisel in za človeško prehrano neuporaben. Dovoljena je le uporaba z mravljinčno kislino prepojenih ilertisenskih plošč in **še to le v brezpašni dobi konec avgusta**. Poleg tega so bili Bremer in uredništvo istočasno še opozorjeni, naj v bodoče opuste vsako misel na pisanje in objavljanje člankov, ki so v nasprotju z veljavnimi veterinarskimi predpisi, ker bo sicer uveden zoper njih reden kazenski postopek.

Za začetek so jo odnesli le s primerno krepko denarno kaznijo.

Vir: Dopis J. E. Bremerja z 28. 2. 1986

ZANIMIVI ČLANKI V ČASOPISU BEE WORLD

Bee World, časopis Mednarodnega združenja za preučevanje čebel (IBRA), skoraj v vsaki številki objavi kakšen članek, ki ima trajnejšo vrednost. Besedila lahko kasneje naročijo vsi zainteresirani. Zanimivo je, da se uredništvo časopisa Bee World zelo trudi ugotoviti, kakšne teme najbolj zanimajo bralce.

Rednim številkam časopisa zato prilagajajo ankete – vprašalnike in jih razpošljejo bralcem. Odgovori kažejo, kot piše v februarški številki lanskega letnika, da je večina člankov zelo pritegnila bralce, ki se zanimajo za različna področja.

Kar pet člankov se nanaša na zajedavce čebel in njihove bolezni. Dr. N. Koeninger je napisal razpravo o naravni prilagoditvi varoe medonosni čebeli (*Apis mellifera*). Razen varooze sta pozornost bralcev pri-

tegnila še dva zapisa o parazitih. O Forcelinia galleria pišeta dr. Bowman in Corrine Ferguson, medtem ko se je dr. Bailey posvetil pršici *Acarapis woodi*.

Bralce so nadalje zanimali še prispevki o opravljanju oljne repice, strupenih pesticidov, ki jih uporabljajo v Avstraliji, o propolisu in čebeljih panjih, kakršne so uporabljali v preteklosti.

Večina člankov IBRA posreduje kot izvlečke oziroma ponatise in jih je možno naročiti po pošti. Prav tako posreduje tudi mikrofilm z naslovi vseh doslej objavljenih oziroma pomembnejših člankov s področja čebelarstva. Gre za okoli 1500 člankov (do leta 1985).

Povzel:
Andrej Dvoršak

AMERIŠKA LJUDSKA MEDICINA O MEDU

prof. dr. JURIJ SENEGAČNIK
(Folk Medicine)

Ni še tako dolgo, ko mi je prišla v roke drobna knjižica žepnega formata z naslovom Ljudska medicina. Napisal jo je znani ameriški zdravnik dr. D. C. Jarvis. V tej knjižici, ki ima 192 strani, je koristnosti medu posvečeno deveto poglavje, ki obsega 25 strani. Tudi sicer v tej in v drugi svoji knjigi z naslovom Arthritis (=vnetje sklepov) in ljudska medicina ta zdravnik zelo pogosto omenja med in njegovo uporabo.

Zato menim, da bi bile njegove misli in ugotovitve o tem sladkem pridelku zanimive ne le za vse slovenske čebelarje, ki med pridelujemo, marveč tudi za vse tiste, ki ga tudi uživamo in ki naj bi ga uživali, če ga do sedaj še niso. Teh pa vemo, da ni malo.

V čim bolj razumljivi obliki bom skušal prirediti in posredovati sporočilo dr. Jarvisa.

Veliko stvari, ki jih v življenju počnemo, je stvar navade. Celó jemo pogosto iz navade, ne iz dejanske potrebe. Prebivalci Vermonta globoko cenijo modro ustvarjalnost čebel, ki letajo na pašo in izbirajo snovi, iz katerih nato ustvarjajo popolno hrano. Pri čebelah ne najdemo nič nenačrtnega. Z nekim zanesljivim nagonom presojajo lastnosti cvetlic, na katerih nabirajo nektar. Dobro vejo, kdaj na njih lahko kaj naberejo. Če so prazne, jih obletijo. Ker se moramo v življenju tolikokrat zanesti na

ljudi, zakaj se ne bi enkrat tudi na čebele? Med lahko zamaši sleherni pomanjkljivost v dnevni prehrani, zato bi bilo prav, če bi ga uživali vsak dan. Tako tudi ravna jo tisti, ki med dobro poznajo, pri nepoznavalcih je seveda stvar drugačna. Vemo tudi, da nekateri zdravniki med priporočajo skoraj kot zdravilo, ki učinkuje na različne načine. Eden od njih je že ta, da različne bakterije in mikroorganizmi v medu ne živijo prav dolgo, ker med iz njih izvleče vodo. Z uživanjem medu potemtakem v svoj organizem ne bomo vnašali živih mikroorganizmov, ki bi nam škodovali.

Med je poznal že jamski človek. Ta je v svoji okolici rad stikal za živežem in pri tem našel tudi čebelja gnezda. Ker mu je ugajal okus zlatorumene tekočine v satovju, jo je ponudil še družinskim članom, ki so bili seveda takoj navdušeni. Zato se je začelo načrtno iskanje in shranjevanje mednega satovja.

Dolga stoletja je bil med za človeka edino čisto sladilo. Šele industrijsko pridelovanje sladkorja v zadnjih dveh stoletjih je med v precejšnji meri izpodrinilo z naše mize. Danes pa vemo, da belega, tj. očiščenega industrijskega sladkorja, kot ga kupujemo, zaradi določenih lastnosti ni priporočljivo uživati v prevelikih količinah. Med je kot hrana še vedno edinstveno sladilo, ki poleg sladkih, kaloričnih snovi vse-

buje še druge, za življenje važne sestavine.

Ker človeško telo za normalno delovanje potrebuje določene anorganske snovi, pogledajmo, kako je z le-timi v medu. Znano je, da danes zaužijemo marsikaj, kar je pri predelavi izgubilo veliko anorganskih snovi. Za zdravo prehrano pa je treba vedeti, kakšne anorganske snovi potrebujemo, kje jih najdemo in v kakšnih količinah.

V medu najdemo železo, baker, mangan, silicij, klor, kalij, natrij, fosfor, aluminij in magnezij. Vsi ti elementi (prisotni v ustrezem ionskem stanju) izvirajo iz zemlje, na kateri rastejo medovite rastline. Preko rastline same ti elementi prehajajo v nektar in mano, iz katerih čebele z zgoščevalnim procesom v panju izdelajo med. Zaradi kvalitativno in kvantitativno različne sestava tal seveda lahko že vnaprej pričakujemo, da bodo v medechine prihajale različne količine omenjenih snovi, pri čemer seveda tudi ni nujno, da bi v vsakem medu našli vse omenjene elemente.

Bili so časi, ko so prehrambeni strokovnjaki podcenjevali anorganske snovi iz medu, češ da jih je premalo. Danes pa se že bolj kot kdajkoli zavedamo, da med v količinah neke snovi v organizmu in njeno fiziološko funkcijo ni nobene logične povezave. So snovi, tudi anorganske, ki so telesu nujno potrebne, pa čeprav le v zelo majhnih količinah. Videti je, da so vsaj nekateri medovi, zlasti še gozdni, z anorganskimi sestavinami kar precej bogati, zato so za prehrano toliko bolj primerni.

Železo je sestavni del krvnega barvila hemoglobina, ki v krvi sodeluje pri prenosu kisika, je pa tudi sestavni del posebnih encimov, ki sodelujejo pri dihanju, tako imenovanih citokromov. Količina železa se mora neprestano obnavljati s hrano. Del potrebnega železa organizem lahko dobi tudi z uživanjem nekaterih vrst medu, zlasti temnejših.

Številni elementi pa so tako imenovani encimski kofaktorji, ki so nujno potrebni pri zapletenih procesih presnove. Če jih ni dovolj, pride do različnih motenj.

Med vsebuje tudi vodotopne vitamine, čeprav ne v prevelikih količinah. V 100 g medu najdemo približno 0,004 mg vitamina B₁, 0,025 mg vitamina B₂, 0,1 mg nikotinske kisline oziroma njenega amida pa tudi manjše količine pantotenske kisline, piridoksina, biotina in C vitamina.

Vitamini B kompleksa kakor tudi C vitamin imajo važno vlogo pri presnovi hranil v telesu. Pomanjkanje le-teh lahko povzroča hude okvare organizma, znane pod imenom hipovitaminoze.

Z medom pa lahko v organizem vnašamo ne le kalorično visoko vredno hrano, marveč tudi vitamine. Ti delujejo kot bistveni sestavni del nekaterih encimov, za katere vemo, da pri živih bitjih omogočajo normalno presnovo.

Medtem ko mora človekov organizem trsn sladkor, škrob in glikogen, ki jih dobiva s hrano, v začetku prebave najprej razcepiti na osnovne sestavne dele, ki se nato presnavljajo zlasti po tako imenovani glikolitični shemi, pa pri uživanju medu cepjenja sladkorjev na osnovne monosaharide takorekoč ni, ker je to opravila že čebela s svojimi prebavnimi sokovi. V medu že takoj najdemo tako imenovani invertni sladkor, tj. mešanico glukoze in fruktoze, ki sta sestavni del saharoze, tj. trsnega sladkorja. Prebava medu torej od organizma zahteva manj časa in napora, kar je zlasti važno za bolnega človeka, tako otroka kot odraslega.

Če pustimo ob strani, da je med dobrodošla sprememba in slasten dodatek naši vsakdanji hrani, je treba ponovno poudariti, da je med (lahko) tudi del osnovne prehrane, saj vsebuje snovi, ki jih telo nujno potrebuje in jih mora neprestano obnavljati. Zelo hitro nudi energijo, zato je še posebno privlačen ob zajtrku, ko bi se bilo za začetek dela že treba oskrbeti z energijo.

Oglejmo si prednosti medu pred drugimi sladkorji oziroma ogljikovimi hidrati:

1. Ne draži sluznice prebavnega trakta (zlasti ne, če je v raztopini, npr. v čaju, mleku itd.).
2. Je lahko in hitro prebavljiv.
3. Omogoča, da si atleti in drugi fizični delavci hitro opomorejo od napora.
4. Od vseh ogljikovih hidratov ledvice najlažje prenašajo sladkorje iz medu.
5. Deluje kot naravno in blago odvajalno sredstvo.
6. Na telo učinkuje pomirjevalno.
7. Lahko ga je dobiti.
8. (Še vedno) ni drag.

Glavni pomen medu pa je v njegovi medicinski vrednosti, saj je za človeka koristen takorekoč od zibelke do groba. Kje naj bi danes našli sredstvo, ki naj bi ob rednem uživanju pospeševalo apetit, obenem pa bi uspešno pomirjalo prenapete živce in vselej učinkovalo le dobro, nikoli pa slabo? Kje drugje najti neškodljivo sladilo, ki omogoča dobro spanje?

Med deluje pomirjevalno tudi na želodec, pomaga pri kašlju, učinkuje blago odvajalno in ublažuje bolečine pri vnetju sklepov. Pripovedujejo o neki samski učiteljici, ki je že dalj časa bolehalo za vnetjem sklepov, pa se za to ni kaj prida zmenila. Ko so

jo prestavili v neko hribovsko območje, je bila na hrani in stanovanju pri neki kmečki družini, kjer so kot sladilo uporabljali izključno med. Po letu dni je vnetje sklepov povsem prenehalo. Očitno je s trajnim uživanjem medu odpravila presnovne motnje, ki so povzročale vnetja sklepov.

Pogosto med olajša prenašanje starosti in njenih tegob.

MED V PREHRANI OTROK

Splošno znano je, da je najboljša hrana za dojenčke materino mleko. Ko pa otrok raste, mu materino mleko po kakovosti in količini ne ustreza več in nadomestiti ga je treba s prirejenim kravjim mlekom. Da bi bilo to čimbolj podobno materinemu, mu seveda dodajajo različna sladila, običajno glukozo, tj. grozdni sladkor ali pa dekstrin-maltozo. Trezna razmišljanja pokažejo, da je slajen mleka z medom še vedno najbolj poceni, obenem pa najbolj učinkovito.

V današnjem času številne matere niso več kaj prida dojilje, zato morajo otroški zdravniki za njihove otroke predpisovati potrebne diete. Nekateri otroci so, kot vemo, precej občutljivi na različne snovi, zato je včasih težko predvideti, ali bodo določeno hrano dobro sprejemali ali ne.

Vendar je osnova vseh nadomestkov za materino mleko kravje mleko, ki ga je treba predelati na poseben način in tudi osladiti. Pogosto kravje mleko sladijo s kornim sirupom, ki ga nekateri otroci ne prenašajo (dobro). Zdi se samo po sebi umevno, da bo naravno sladilo (kot je npr. med) učinkovalo primerneje kot umetno sladilo, prirejeno s hidrolizo škroba.

Med je, kot vemo, čudovito naravno sladilo. Večina otrok ga (dobro) prenaša, povrh pa vsebuje še nekaj anorganskih snovi in majhne količine beljakovin. Nadalje deluje antiseptično in odvajalno, lepo diši in ima dober okus. Zgodi pa se seveda, da otroci zaradi grenkega okusa odklanjajo sicer tako kakovosten kostanjev med, ki pa ga zato čedalje bolj cenijo odrasli.

Četrta litra tekočine naj bi osladili z nekaj žličkami medu. Če je otrok zaprt, je to količino priporočljivo zvišati še za eno žličko. Otroci, ki uživajo med, imajo redko driske. Ker se med hitro srka v prebavni trakt, le-tu ne pride do nezaželenih vretij.

MED IN MOČENJE POSTELJE

Morda se bo zdelo presenetljivo, da vermontska ljudska medicina priporoča med

kot najboljšo zdravilo proti močenju postelje pri otrocih. Nočno močenje postelje postaja problem zlasti po tretjem letu starosti in zato lahko trpi vsa družina. Vemo, da za močenjem postelje včasih tičijo tudi psihični vzroki, ki jih tu seveda ne obravnavamo.

Včasih so staršem svetovali, naj potrpežljivo prenašajo močenje postelje, dokler le-to ne bo samo po sebi prešlo, dokler se torej podzavestna gibala sama po sebi ne umirijo.

Velika večina takih »bolničkov« podnevi zelo pogosto urinira. Običajno so to zelo nervozni, močno občutljivi in razdražljivi otroci. Večina otrok se okrog dveh let starosti že privadi na kontrolo uriniranja, nekaterim pa to še ne uspe. Ti včasih močijo posteljo že po prvi uri spanja, nekateri drugi pa šele kasno proti jutru.

Kanadska ljudska medicina deli zdravljenje teh težav v dva dela: v preventivno in v aktivno. Preventivno je včasih kar uspešno, temelji pa na treniranju sečnega mehurja že po prvem letu starosti, in to tako da otroke navajajo na toaleta na določene časovne intervale (npr. po tri ure), ki se počasi podaljšujejo. Pri starosti dveh let so številni otroci že dobro strenirani.

Pri aktivnem zdravljenju pa medicina išče terapevtsko sredstvo, ki bi združevalo sposobnost za vezavo vode v telesu s pomirjevalnim učinkom. Tako sredstvo mora biti seveda primerno za daljši čas, hkrati pa mora biti neškodljivo za otroke. Biti mora primerno tako za neprestano dnevno uporabo kot tudi za uporabo ob določenih časih, predvsem pa ga otrok mora sprejemati. Med ima vse te lastnosti.

Med, ki vsebuje močno higroskopično fruktozo, bi torej kazalo uporabljati kot sredstvo, ki naj bi v otroških telesih med spanjem vezalo vodo, da bi ne prišlo do preranega, nepotrebnega močenja. Priporočajo, da damo otroku pred spanjem čajno žličko medu. Ta bo deloval na dva načina. Najprej bo učinkoval kot pomirjevalo za živčni sistem, nato pa bo privlačeval in vezal vodo med spanjem. Starši pri tem sčasoma natančno spoznajo, kdaj je najboljše ponuditi med.

Če smo s tako terapijo uspešni, poskusimo nadaljevati brez nje.

MED PRINAŠA IN IZBOLJŠA SPANJE

Da laže zaspijo, imajo različni ljudje različne trike. Eni si npr. z zaprtimi očmi predstavljajo črno šolsko tablo, na katero s čopičem, rišejo številko tri.

Kanadska ljudska medicina meni, da je med najboljša neškodljivo sredstvo za spanje. Če ugotovljamo, da zvečer težko zaspimo, ali če se pokaže, da se kmalu in lahko zbujamo in nato le težko spet zaspimo, je treba uživati med. Če po večerji vsak dan zaužijemo žlico medu, kmalu ugotovimo, da se spet veselimo spanja in da nam je kar neprijetno, če moramo biti iz družabnih ali drugih razlogov še budni in premagovati dremavico. Pripeti pa se tudi, da žlica medu po večerji jedi še ne prinese sladkega spanja, včasih tudi zato, ker nas je čez dan kaka stvar vrgla iz tira. V takih primerih priporočajo mešanico iz treh žličk jabolčnega kisa in kozarca medu. Imejmo jo na nočni omarici. Ko gremo v posteljo, zaužijemo dve žlički te mešanice. Če po eni uri še ne zaspimo, vzemimo še dve žlički in čez eno uro, če smo še budni, še dve žlički. Običajno tega ni treba dolgo ponavljati.

MED – STARO ZDRAVILO PROTI KAŠLJU

Staro zdravilo proti kašlju, ki ga uporablja vermontska ljudska medicina, je naslednji napitek:

V skodelico damo sok ene limone, dve žlici glicerina, nato pa skoraj do vrha med in vse skupaj dobro zmešamo. Če limoninega soka nimamo, ga lahko nadomestimo z jabolčnim kisom, pa bo učinek podoban.

Količino tega sirupa proti kašlju uravnavamo po potrebah. Pred vsako uporabo ga z žličko dobro premešamo, če je to potrebno. Če se zaradi kašlja ponoči prebujamo,

je treba eno žlico vzeti pred spanjem, eno pa ponoči. Če je kašelj hud, vzamemo eno žlico zjutraj, eno sredi dopoldneva, eno po kosilu, eno popoldne in eno po večerji. Ko kašelj ponehuje, je število teh obrokov treba zmanjšati. Zdi se, da je to najboljšo zdravilo zoper kašelj. Ne draži želodca kot nekateri drugi sirupi in ga lahko jemljejo tako odrasli kot otroci.

MED BLAŽI MIŠIČNE KRČE

Včasih nas mučijo okrog vek ali pa okrog ustnih kotov. To lahko kmalu poneha, če pri vsaki jedi zaužijemo po dve čajni žlički medu. Po enem tednu bo stvar gotovo minila.

Krči v telesnih mišicah, ki se lahko pojavljajo občasno, so najpogostejši v nočnem času na nogah in stopalih. Tudi te najlaže odpravimo, če pri vsaki jedi zaužijemo po dve čajni žlički medu. Čez teden dni bodo tudi te težave zagotovo minile. Prav pa je, če nadaljujemo z uživanjem medu, da se te težave ne bi ponovile.

MED ZA ZDRAVLJENJE OPEKLIN

V vermontski ljudski medicini med že dolgo časa uspešno uporabljajo pri zdravljenju kožnih opeklin. Če z njim mažemo prizadeta mesta, se pekoči občutek močno zmanjša, preprečuje pa se tudi tvorba mehurja. Z medom namazana mesta se hitreje celijo.

/Nadaljevanje v prihodnji številki/

Jezikovni kotichek

Ali Apis mellifera Linn. 1758 ali Apis mellifica Linn. 1761

STANE MIHELIC

Tega, za praktične čebelarje pravzaprav malo pomembnega vprašanja, se v Jezikovnem koticčku ne bi loteval, če bi ga J. Rihar ne bil načel v lanskem letniku Slovenskega čebelarja (Prispevek k čebelarški terminologiji). V tem prispevku se zavzema za to, da je treba pri nas pri poimenovanju čebele medarice s polatinjenim imenom rabiti ime Apis mellifera L. in ne pra-

vilnega Apis mellifica L., češ da je to drugo ime v nasprotju z določili prioriteta za kono, ki ga je sprejela mednarodna komisija nekje v začetku 20. stoletja. Svoj predlog utemeljuje tudi s trditvami, kot je npr. tale: »Entomologi, čebelarški znanstveniki in večina čebelarških piscev v večini dežel (obakrat podčrtal S.M.) se ravna po splošno veljavnem prioritetenem zakonu, med-

tem ko nekateri biologi (kakor da entomologi niso biologi; op. S.M.) in čebelarji še naprej vztrajajo pri imenu *mellifica*.

Clovek se nehoti sprašuje, »kako in kje je ugotovil, da se **večina** čebelarških piscev v **večini** dežel v navedenem primeru ravna po splošno veljavnem prioritetnem zakonu.

Nadalje J.R. piše, da v »spisju pri nas najdemo za čebelo medarico dve imeni: *Apis mellifera* L. in *Apis mellifica* L.«. Smem reči, da še kar dobro poznam vso slovensko čebelarško literaturo, pa se ne spomnim, da bi bil kdo, vse do J. Riharja, uporabljal polatinjeno ime *Apis mellifera* L. Že odkar je Scopoli l. 1763 v knjigi *Entomologia Carniolica* uporabil izraz *Apis mellifica*, jo naši čebelarški pisci tudi tako imenujejo. Zmešnjave v latinskem poimenovanju čebele pri nas torej ne delajo drugi, pač pa J. R. sam s svojim pisanjem.

Prioritetni zakon določa, da je treba pri poimenovanju živalskih in rastlinskih imen upoštevati le tista, seveda latinska ali polatinjena imena, ki so zapisana v 10. izdaji Linnéjevega dela *Systema naturae* (Naravni sestav) iz l. 1758 in prva kasnejša poimenovanja nanovo ugotovljenih živalskih in rastlinskih vrst. V omenjeni izdaji je Linné imenoval čebelo medarico *Apis mellifera* (medonosko). Toda že **tri leta kasneje**, t.j. l. 1761, ji je **isti avtor** v novi izdaji svojega dela spremenil ime v *Apis mellifica* (medodelka), verjetno zato, ker je spoznal, da je ime *A. mellifera* **napačno**, saj čebela ne prinaša medu, ampak nektar, ki ga šele v panju predela v med. Torej je **avtor sam prvi** popravil napako. Posledica tega je bila, da so od l. 1761 **vsi čebelarški pisci** (tudi entomologi in čebelarški znanstveniki) brez izjeme rabili to ime skoraj 150 let, vse do izida prioritetnega zakona, ko so nekateri (ne pa večina v večini dežel) začeli upoštevati določila prioritetnega zakona in čebele zopet imenovali *Apis mellifera*. To je zlasti v navadi v Angliji, Rusiji, na Poljskem in deloma tudi drugod. Sicer pa pogledajmo, kaj pravi o tem vprašanju eden izmed svetovno znanih čebelarških znanstvenikov dr. Hugo Berthold v. Buttel-Reepen v znameniti knjigi (*Leben und Wesen der Bienen – Žitje in bitje čebel*):

»V času po l. 1761 je *Apis mellifica* (ne *Apis mellifera*) nastala silno bogata čebelarška literatura, ki jo je komaj mogoče obseči. ... Zato sva s Friesejem (ki je predelal *Apidae* za »Živalski svet«, to veliko, vse živalstvo obsegajoče zbrano delo) menila, da kljub prioritetnemu zakonu upravičeno novič vpeljeva oznako *Apis mellifica*, ki jo

je prvi avtor označil za napačno in so jo v kratkem času povsem izločili. Odločilne za najino vztrajanje pri pravilni in skoraj 150 let izločeni oznaki (knjiga je izšla l. 1915; op. S.M.) pa niso samo že navedeni razlogi, ampak tudi izkušnje, da so odločitve in predpisi prioritetnega zakona še sedaj v nekaterih primerih nemočni.

V dokaz avtor navaja primer z latinskim imenom čebel kožuharic, ki jih je avtor prvič imenoval »*Podalirius*« njihovo latinsko ime pa je »iz posebnih in utemeljenih razlogov zamenjal z *Anthophora*«. Torej enak primer kakor pri čebeli medarici.

In na koncu pravi avtor: »Verjetno pa se bo v prihodnosti še kaj spremenilo.«

Ali naj torej pri nas še naprej imenujemo čebelo medarico s pravim latinskim imenom *A. mellifica* ali pa naj se po Riharjevem nasvetu ravnamo po prioritetnem zakonu in jo po več kot 200 letih prekrstimo?

Pa še nekaj o poimenovanju naše čebele!

Če J. Riharja prav razumem, bi morali našo čebelo po prioritetnem zakonu vselej imenovati samo kranjska čebela in ne bi smeli uporabljati tudi sinonimov, kot so npr. koroška čebela, slovenska čebela, kranjica, sivka, karnijka itd. Morda ima do neke mere celo prav, toda ne zaradi prioritetnega zakona, saj ta ne preprečuje poimenovanja rastlin in živali z domačimi imeni, ampak zato, ker je bila naša čebela s tem imenom prvič imenovana (1875. leta) in je kot kranjska splošno znana. Seveda pa tega ne bomo dosegli, saj res ne moremo prepovedati Koroščem, da bi je ne imenovali koroška čebela, ko pa je tam prav tako doma kot na Kranjskem, da bi je ne imenovali noriška čebela, saj živi na celotnem ozemlju nekdanjega rimskega Norika, ipd.

Pa dovolj o tem.

Zanimivejše je vprašanje, odkod in zakaj latinsko ime naše čebele *A. mellifica* **carnica** L. in ne *A. mellifica* **carniolica**, kar bi bil pravilen prevod imena kranjska čebela. Latinsko ime *Apis mellifica carnica* (in ne *A. mellifera*, kakor piše J. R.) ji je l. 1875 prvi dal dr. A. Pollmann (in ne 1879, kakor piše J. R.) v knjižici *Die Honigbiene und ihre Zucht*, Leipzig – Berlin 1875. Kakor piše čebelarški pisatelj in veliki prijatelj naše čebele Alber iz Mesine v članku »Izlet v osrčje karnijske čebele« v čebelarškem listu *Die Biene* iz l. 1960 (Gl. SČ 1960, str. 97–100), ji je Pollmann dal ime *carnica* po čebeli, ki jo je našel na skrajnem zahodnem obrobju Slovenske Režije, v okolici mesta Carnia pod Karnskimi Alpami. Žal mi je, da je v knjižnici ZČDS ta številka lista

Die Biene založena ali izgubljena in da zato nisem mogel preveriti, ali ima Alberova trditev podlago na imenu carnica ali na kakšni Pollmannovi izjavi. Pregledal sem namreč dve Pollmannovi knjižici, pa v nobeni nisem zasledil, da bi bil Pollmann kje omenil to, kar trdi Alber. Tako se mi zbuja dvom, da bi bil Pollmann poimenoval našo čebelo po zgoraj omenjenem mestecu, še zlasti zato, ker jo povsod v nemščini imenuje Krainer Biene, poleg nje pa omenja latinsko ime *A. mellifica carnica*. V knjižici iz l. 1875, v poglavju *Klassifikation der Honigbiene* na str. 52 piše: »Kranjsko čebelo, ki izvorno (ursprünglich) živi na Kranjskem (Avstrija), v zadnjih desetih letih iz-

redno veliko goje v Nemčiji...«, na str. 114, v poglavju *Različne rase čebel medaric* pa: »Kranjska čebela, *Apis mellifica carnica* je po velikosti enaka nemški in italijanski...«. Takih primerov je še več.

Po vsem tem, kar sem navedel, bi si upal podvomiti v verodostojnost Alberove trditve, da je naša čebela dobila ime po mestecu Carnia. Dokaj verjetno je, da jo je pomotoma ali zaradi slabega znanja latinskega imena za Kranjsko krstil s carnica namesto carniolica, saj bi bilo čudno, da bi Pollmann iskal ime za našo čebelo po Reziji, ko pa je bil celo prepričan, da je domačina na Kranjskem.

Za čebelarske krožke

LETNO POROČILO ČEBELARSKEGA KROŽKA OSNOVNE ŠOLE FRANA VRUNČA IZ HUDINJE PRI CELJU

MIRO KOŠEC

Ker je naš čebelarski krožek včlanjen v Čebelarsko družino Vojnik, smo na letni konferenci družine podali naslednje poročilo:

Na osnovni šoli Frana Vrunča Hudinja deluje čebelarski krožek že od leta 1961 in je redno delal tudi v šolskem letu 1985/86. Krožek obiskuje 11 članov. Imamo šolski čebelnjak – paviljonček – v katerem imamo naseljene tri AŽ panje, četrta nakladni panj pa stoji na vrtu stanovanjske hiše tovariša ravnatelja na Hudinji. Sestajamo se enkrat tedensko, in to ob ponedeljskih zjutraj pred rednim poukom. Štirje člani krožka že imamo lastne čebele, dva pa jih bosta dobila spomladi. Lanska letina za naše čebele ni bila najboljša. Ena čebelja družina je rojila, druga je imela bolno matico in smo jo morali konec maja zamenjati, ker je plegala pretežno neoplojena, trotovska jajčeca. Iztočili smo le okoli 25 kg medu in ga prodali, nekaj pa tudi razdelili med člane krožka. Denar od čebelarjenja hranimo v Ljubljanski banki. Na hranilni knjižici, ki jo hrani blagajnik krožka, imamo trenutno 20.100 din. Poravnali smo vse stroške za vzdrževanje čebel in čebelnjaka, za sladkor, tovarišu Simonu Gorišku iz Doma upokojencev v Celju pa smo izročili 5.000 din, ker nam je podaril tri rabljene prazne AŽ panje, orodje in čebelnjak paviljonček za 4 AŽ panje ter dve stari točili za med. Prazne panje smo razdelili članom krožka, eno točilo je dobil član krožka Jure Krajnc, drugo pa bomo

obnovili za potrebe šolskih čebel. Čebelnjak paviljonček smo z mentorjem prepekljali in podarili čebelarskemu krožku osnovne šole Frana Roša iz Celja, ker člani krožka še niso imeli čebelnjaka, imajo pa en prazen AŽ panj, ki ga bodo spomladi naselili in pričeli čebelariti.

Tov. Simonu Gorišku, nekdanjemu direktorju Steklarske šole Rogaška Slatina, ki sedaj živi v Domu upokojencev v Celju, se za vse podarjeno lepo zahvaljujemo. Zaradi onemoglosti in starosti (87 let) je moral prenehati s čebelarjenjem in sedaj naš krožek nadaljuje njegovo čebelarsko pot.

Krožek se je udeležil tudi IX. srečanja in tekmovalja mladih čebelarjev, ki je bilo junija 1986 v Mariboru, in dosegel sedmo mesto. Za nagrado smo dobili zaboj jabolk. V Maribor nas je skupaj s tekmovalno ekipo osnovne šole Frankolovo peljal mentor Franc Kolenc. Na tem srečanju nam je spregovoril tudi tov. Franc Šetinc in smo se kar lepo počutili.

Za prodani med smo letos dobili 15.115 din. Po 800 din smo ga prodali kar učiteljem na šoli, nekaj pa smo ga razdelili med člane krožka.

V šolskem letu 1986/87 krožek nadaljuje z delom. V AŽ panjih smo zazimili tri družine in nakladni panj. Sedaj vse štiri lepo prezimujejo, mi pa čakamo pomladi, ko bomo ob njih zopet praktično delali in se učili.

PRVO SPOROČILO O PROGRAMU 10. KONGRESA ČEBELARJEV JUGOSLAVIJE

Predsedstvo ZČOJ je v skladu s sklepi z 9. kongresa čebelarjev Jugoslavije, ki je bil leta 1979 v Osijeku, odločilo, da bo 10. kongres čebelarjev Jugoslavije v zadnji tretjini septembra 1987 v Kragujevcu, SR Srbija. Ob tej priložnosti je predsedstvo ZČOJ izvolilo: častni odbor, organizacijski odbor, programski svet in tri komisije: za finance, informacije in propagando in tehnične zadeve.

Vse čebelarje in bralce naših čebelarskih časopisov, čebelarske gospodarske organizacije, znanstvene ustanove, fakultete in strokovnjake v čebelarskih in drugih društvih obveščamo, da je že sestavljen prvi osnutek in predlog kongresnega programa:

- Kongres bo trajal 3 dni.
- Razstava o čebelarstvu v Jugoslaviji bo trajala 3 dni.
- Prvi dan bo dopoldne slovesno odprtje kongresa in razstave, popoldne pa plenarno zasedanje. Na njem bodo udeleženci slišali referate z naslednjih področij:
 1. družbena in gospodarska gibanja v jugoslovanskem čebelarstvu;
 2. splošna, znanstveno-strokovna in organizacijska vprašanja v jugoslovanskem čebelarstvu;
 3. apiflora, polinacija in varovanje življenjskega okolja.
- Drugi dan dopoldne bo delo potekalo v sekcijah:
 1. za biologijo čebele medarice,
 2. za apifloro in polinacijo (medovito rastlinje in oprasčevanje),
 3. apiflora, polinacija (oprasčevanje) in varovanje življenjskega okolja.
 4. za bolezni čebel,
 5. za ekonomijo in organiziranost v čebelarstvu,
 6. za čebelje pridelke.

Popoldne drugega dne bodo udeleženci predvidoma obiskali nekatere vzorne čebelnjake in si ogledali spomenike revolucije in kulturno dediščino v Kragujevcu in njegovi okolici.

– Tretji dan dopoldne se bo nadaljevalo delo v sekcijah, popoldne pa se bodo delegati in udeleženci zbrali na sklepnem slovesnem plenarnem zasedanju. Na njem bodo sprejeli kongresna priporočila in sklepe za prihodnje delo v čebelarstvu.

1. Vse, ki želijo sodelovati na kongresu z referatom, obveščamo, da morajo poslati kratko vsebino referata (do 200 besed) na ZČDS do 31. 3. 1987.

2. Kompletne referate (z grafikoni, slikami itd.) pa morajo poslati do 15. 6. 1987. Po navedenem roku referatov ne bomo sprejemali, prav tako jih ne bodo objavili v zborniku kongresa. Vsi referati bodo recenzirani. Pisrčene referate pošljite na naslov ZČDS, Cankarjeva 3, Ljubljana, z oznako – za 10. kongres.

Programski svet

SREČANJE ČEBELARJEV ČD MURSKA SOBOTA

Čebelarji čebelarskega društva Murska Sobota so že od nekdaj zelo aktivni na področju društvenega življenja. Organizirana srečanja čebelarjev na plemenitni postaji pri Murski Soboti, na katerih se zberejo člani društva in njihovi svojci, so po-

stala tradicionalna oblika združevanja, spoznavanja, prenašanja izkušenj in prijetna zabava v naravnem okolju.

Kljub temu da je bilo letošnje srečanje avgusta, to je ravno v času čebelarske sezone, je bila udeležba številna. Natakariji so

Pogovor je stekel ...

imeli polne roke dela, kajti sonce je sijalo z vso močjo. Društveni »kuhar« Janez Kodila je skuhal prekmursko specialiteto – bograč kar v velikem kotlu. Ob glasbi so čebelarji s svojimi »maticami« zaplesali kar med klopni in mizami.

Sledil je čebelarjski kviz z vabljivimi nagradami. Nagrade so prispevale DO iz

Predsednik kolo vodi ...

Še ščepec soli in ...

Murske Sobote in Hp Medex iz Ljubljane. Zvečer, ko se je začelo sonce pomikati za obzorje, so se čebelarji dobre volje in nasmejani razšli.

Toda čebelarji murskosoboškega društva so aktivni tudi na drugih področjih. Pozimi se v organizaciji čebelarskega društva Murska Sobota vrstijo čebelarska predavanja, ki jih čebelarji množično obiskujejo. Predavanja vodijo najvidnejši slovenski čebelarji, saj je od čebelarjevega strokovnega znanja odvisen njegov pridelek in zaslužek. Izobraževanje čebelarjev je verjetno tudi pripomoglo, da ima soboško društvo veliko članov, ki čebelarijo na »kolesih«, mnogi na Goričkem pa zelo uspešno čebelarijo tudi na domu.

V času, ko čebelarstvu grozita varooza in huda gniloba, so srečanja, na katerih čebelarji lahko prenašajo tudi svoje izkušnje in se tako uspešneje borijo proti nadlogam današnjega čebelarstva, zelo koristna.

MATJAŽ HORVAT
8. r., OŠ Dane Šumenjak
Murska Sobota

ČEBELARJI POZORI!

Študentje, ki smo člani študentskega čebelarskega krožka, nudimo pomoč vsem čebelarjem pri zimskih in sezonskih čebelarskih opravilih. Kdor si želi sodelovati z mladimi, naj se pisмено ali po telefonu javi na Zvezo čebelarskih društev Slovenije.

Študentski čebelarski krožek

SLAVKO KRANER

Z žalostjo smo selniški čebelarji prejeli vest, da se je septembra 1986 končala življenjska pot marljivega in dolgoletnega čebelarja, ki je velik del svojega življenja posvetil ljublim čebelarjem.

Slavko se je rodil leta 1923 na Fali. Izučil se je za strojnega mehanika in bil v svojem poklicu pravi strokovnjak, saj ni bilo kmetijskega stroja, ki mu ne bi znal pri-
sluhiti.

Že kot majhen fantič je spoznaval skrivnosti čebel pri svojem očetu. Ko je bil star 12 let, si je že našel vzornika pri takratnem naprednem čebelarju Štefanu Požavku in od tedaj dalje je ostal zvest čebelar.

Član ČD Selnica ob Dravi je postal leta 1930. Z veliko mero požrtvovalnosti je bil že pred vojno član skupine čebelarjev, ki je na Klopnem vrhu na Pohorju vzrejala matice. Nato ga je vojna vihra zanesla na daljni sever, kjer je bil tudi ranjen. Po osvoboditvi pa je bil med soustanovitelji ČD Selnica ob Dravi in ob ustanovitvi je prevzel žnost gospodarja, ki jo je vestno opravljал do svoje prerane smrti. Bil je tudi mentor čebelarskega krožka, veliko časa je posvetil vzreji matic, saj je bil član sekcije za

vzgojo matic pri MZČD Maribor. Večkrat je bil izvoljen za delegata naše družine pri MZČD Maribor.

Slavko je bil eden redkih čebelarjev, ki je čebelaril s Kirarjevim panjem. Oskrboval je okoli 80 družin, ki jih je tudi prevažal na akacijevo pašo v Prekmurje. Bil je eden prvih kooperantov Medexa z našega območja.

V dokaz njegovega prizadevnega dela na področju čebelarstva so razna priznanja čebelarskih društev in odlikovanja Antona Janše III., II. in I. stopnje.

Bil je tudi učitelj, prijatelj in vzornik mlajšim čebelarjem. Nasveti, ki smo jih tako radi iskali pri njem, nam bodo pri čebelarjenju še dolgo v pomoč. Mladim začetnikom je bil vedno pripravljen pomagati tudi materialno.

Tako kot je z njegovo smrtjo nastala praznina v srcih njegovih najbližjih in v njegovem domu, tako je nastala praznina tudi med čebelarji in v našem družinskem čebelnjaku. Velikokrat je na zadnji poti z družinskim praporom spremljal sotovariše čebelarje. Ob njegovem odprtem grobu pa je prapor vihral njemu v slovo.

Čebelarji Selnice se mu zahvaljujemo za trud in delo, ki ga je posvetil našemu društvu.

Ostal nam bo v spominu kot dober čebelar in prijatelj.

Predsednik ČD Selnica ob Dravi
ANTON VRČKO

JOŽEF KRETIČ

V Postojni smo se čebelarji junija 1986 poslovili od Jožeta Kretiča. Rodil se je 78 let poprej v blagi Vipavski dolini. Z blago klimo je v trdni in znani slovenski kmečki hiši prijel na svet tudi njegov blagi značaj. Večino svojega življenja se je predajal čebelarstvu, ki so mu razkrivale skrivnosti narave. Velika navezanost nanje ga je gnala od doma, da bi poglobil znanje o življenju če-

bel in o delu z njimi, namesto da bi prevzel domačijo. Njegove varovanke so ostale del njegovega življenja do zadnjega. Svoje znanje in strokovno pomoč je rad posredoval številnim začetnikom in mladim čebelarjem, saj je bil med ustanovitelji čebelarškega društva v Postojni. Čebelarstvo ga je odlikovalo z redom Antona Janše, člani – čebelarji iz Postojne pa ga bomo ohranili v lepem spominu.

Čebelarstvo društvo
Postojna

FRANC LIKON

V Postojni smo se čebelarji julija 1986 poslovili od drugega našega člana. Franc Likon je doživel 74 let in je pripadal generaciji starejših čebelarjev. Bolezen ga je sicer nekoliko odtegnila od ljudi, pri čebelah pa je še kar vztrajal in morda so mu prav one zapolnjevale zadnje dneve.

Čebelariti je začel v Stari vasi pri Postojni v znamenitem Sajovčevem čebelnjaku. Ta čebelnjak in njegov pokojni lastnik Sajovic sta znana v zgodovini slovenskega čebelarstva, o čemer priča tudi ustrezen eksponat v čebelarškem muzeju v Radovljici. Ta eksponat je ohranjen, škoda pa je, da je šlo v pozabo marsikaj, kar so ljudje včasih znali in poznali prav iz Sajovčevega čebelnjaka. S svojim delom se je Franc Likon na nek način oddolžil svojemu predhodniku in ohranil tradicijo čebelarjenja v tem čebelnjaku.

Ko mu je zdravje to še dopuščalo, je sodeloval tudi v vodstvu čebelarškega društva, bil pa je tudi eden od njegovih ustanovnih članov. Tudi zato ga bomo postojnski čebelarji ohranili v trajnem spominu.

Čebelarstvo društvo
Postojna

FRANC PERNE

V 73. letu starosti je preminil naš član Franc Perne iz Loma pri Trziču, od katerega smo se čebelarji poslovili novembra 1986.

V svoji mladosti je po hudi nesreči postal invalid. Zato se je izučil za krojača, ob tem pa že v mladih letih vne-

to čebelaril. Bil je naš najstarejši čebelar, saj je čebelaril več kot pol stoletja. Vseskozi je bil tudi član ČD Trzič. Za dolgoletno čebelarjenje in napredno čebelarstvo ga je ČD Trzič odlikovala z redom Antona Janše III. stopnje.

Ohranili ga bomo v najlepšem spominu.

Čebelarstvo društvo
Trzič

LOJZE JAKŠIČ

Decembra 1986 smo se na kočevskem pokopališču poslovili od znanega čebelarja Lojzeta Jakšiča iz Jakšičev.

Rodil se je pred 78. leti v Jakšičih v Kolpski dolini. Bil je najmlajši izmed petih bratov in treh sestra. Ob starejšem bratu je začel čebelariti in kmetovati na domači kmetiji tudi mladi Lojze. Že l. 1941 se je kot borec in aktivist vključil v NOB.

Po vojni se je zaposlil kot čebelar na ZKGP Kočevje, pozneje pa je do upokojitve čebelaril pri Agromelu. Tedaj se je še bolj posvetil svojim čebelam. Sodeloval je tudi v našem društvu, saj je bil član odbora.

Čebelarstvo društvo Kočevje mu je v znak priznanja leta 1981 podelilo Janševo odličje.

Kočevski čebelarji smo izgubili dobrega čebelarja, prijatelja in tovariša.

Čebelarstvo društvo
Kočevje

FRANC JAZBAR

V začetku pomladi je v starosti 58 let umrl naš dolgoletni član Franc Jazbar iz Zaplane.

Med našimi člani je bil edini, ki se je poklicno ukvarjal s kmetijstvom. Pri srcu pa so mu bile tudi čebele – bil je kmet in čebelar. Živel je na hribovitem področju, ki za kmetijstvo – razen živinoreje ni najbolj primerno. Pogoji za čebelarstvo pa so, nasprotno, zelo ugodni.

Žal mu je prezgodnja smrt preprečila, da bi po opravljenem delu postal pred čebel-

njakom in po šumenju čebel ocenil, kolikšna je bera.

Dobro vpeljano čebelarstvo bo v bodoče vodil njegov sin.

Za dolgoletno članstvo in sodelovanje je bil odlikovan z redom A. Janše III. stopnje.

Na pokopališču smo se z društvenim praporom poklonili njegovemu spominu. Njegovi družini izrekamo iskreno sožalje.

Čebelarška družina
Vrhnika

LEOPOLD CVETKO

Decembra 1986 smo se poslovili od dolgoletnega člana Čebelarške družine Podnart-Kropa, čebelarja Leopolda Cvetka. Rodil se je leta 1905 v Kamni gorici, čebelariti pa je začel že pred vojno. V po-vojnem letu 1946 je bil med soustanovitelj čebelarške družine in ostal je njen zvesti član vse do svoje smrti. Bil je poščen, skromen in dober tovariš. Za svoje prizadevanje in nesebično delo je bil odlikovan z redom Antona Janše III. stopnje.

ČD Podnart-Kropa

STANISLAV KAVČIČ

Čebelarji čebelarške družine Slovenske Konjice smo z žalostjo sprejeli vest o nenadni smrti našega dolgoletnega člana Staneta Kavčiča-Slavca.

Rodil se je leta 1913 v Žireh na Gorenjskem v številni kmečki družini. Čebelarstvu se je posvetil že v mladosti. Po končani II. svetovni vojni, v kateri je aktivno sodeloval, se je preselil v Slovenske Konjice, kjer se je kot usnjarski mojster zaposlil v Konusu. Tu si je ustvaril družino in dom ter pričel čebelariti. Leta 1950 se je vključil tudi v čebelarško družino ter v njej aktivno deloval do svoje smrti. Kot preudaren in iz-

kušen čebelar je predstavljal družino v okviru občinske in medobčinske zveze čebelarških družin. Za svojo aktivnost je prejel red Antona Janše II. stopnje.

Vesten čebelar in dober tovariš nam bo ostal v trajnem spominu.

Čebelarška družina
Slovenske Konjice

ALOJZ BENKO

Junija 1986 smo se v Murski Soboti poslovili od dolgoletnega predsednika in člana upravnega odbora ZČD Murska Sobota Alojza Benka.

Rojen je bil leta 1911 v Beltincih. Za čebele se je navdušil še razmeroma zelo mlad in potem z njimi živel in jim posvetil vso svojo skrb. Veliko je vedel o njih. Znanje o čebelah je rad posredoval mlajšim rodovom, ki so pri njem vedno znova iskali nasvetov in pomoči. Za čebelarjenje pa je navdušil tudi svojega sina Cirila, ki bo nadaljeval njegovo delo.

Za zasluge pri razvoju čebelarstva je bil odlikovan z redom Antona Janše III., II. in I. stopnje.

V spominu ga bomo ohranili kot dobrega in zvestega člana, ki je po svojih močeh želel prispevati k razvoju čebelarstva v naši družini.

Čebelarška družina
Murska Sobota

ANTON MIHOLIČ

Kratkotrajna, toda neozdravljiva bolezen je v najbolj ustvarjalnih letih iztrgala iz naše sredine dobrega in zvestega čebelarja, dentista Antona Miholiča.

Čeprav že hudo bolan, je do zadnjega z ljubeznijo negoval svoje čebele, še vedno pa je imel tudi veliko novih idej o nadaljnjem čebelarjenju. Svoje bogate izkušnje je nesebično prenašal na mlajše čebelarje. Za dolgoletno delo v organih društva je bil odlikovan z redom Antona Janše III. stopnje.

Pokopan je bil avgusta 1986 v družinskem krogu na soboškem pokopališču.

Čebelarška družina
Murska Sobota

VAROZA ALI VAROOZA

*Al' prav varoza piše se ali varooza,
se šola novomuharjev srdita
krega z bučelarji star'ga kopita,
kdo njih pa pravo trdi, to se praša.*

*Po pameti je taka sodba naša:
ak' od varoze je varooza manj srdita
in prej zadimljena in prej pobita,
varoza naj ne piše se, ampak varooza.*

*Ak' pa po črkah več medu ne bode,
bučelar pa utrpi enako škode,
bi tole rekli čebelarji naši,*

*da pravdajo se ti možje goreči,
za kar so so se prednamci že sloveči
v veliki pravdi o kaši in ka'hi.*

Sršencelj

POZIV ČEBELARJEM IN ČEBELARSKIM ORGANIZACIJAM

Komisija za čebelje bolezni pri ZČDS in uredništvo Slovenskega čebelarja prosita čebelarje in čebelarske organizacije, predvsem tiste, ki so imeli preteklo jesen večje izgube čebeljih družin zaradi varooze, da nam pošljejo prispevke, v katerih naj opišejo, kako hitro in na kakšen način so odmrle družine. Napišite nam torej vsa vaša opažanja in tudi to, kako ste v pretekli sezoni čebelje družine zdravili proti varoozi. Prav tako pa prosimo tudi čebelarje, ki uspešno zdravijo nevarno zajedavsko bolezen, da nam napišejo, kako zdravijo in kaj je po njihovem mnenju v borbi proti varoozi najpomembnejše. Prispevke pošljite na uredništvo Slovenskega čebelarja, ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana. Za prispevke se vsem, ki boste pisali, lepo zahvaljujemo.

Urednik

MALI OGLASI

Izdelujem AŽ panje desetsatarje, katere lahko dobite takoj ali v kratkem času. Stanko Praprotnik, Hum 32 (Krčevina), 62270 ORMOŽ, telefon: (062) 701-593.

Prodám 50 pitalnikov iz nerjaveče pločevine in cementno stiskalnico za izdelavo AŽ satnic. Telefon: (066) 35-048.

Prodám točilo za med na štiri sate, na ročni ali električni pogon (P-S), Franc Seničar, Gorica pri Slivnici 55, 63263 Gorica pri Slivnici, telefon: (063) 745-108.

Prodám dobro ohranjeno točilo in tehtnico ter nove trideset kilogramske posode za med. Telefon (061) 573-608 popoldne.

Ugodno prodám AŽ panje, stare pet let, naseljene. Čebele so zdrave. Telefon: (061) 332-364.

Kupim prevozni čebelnjak, vozen z B kategorijo, za 36 AŽ panjev. Telefon: (061) 273-137.

Prodám prešo za izdelavo satnic, mere 22 x 35 cm. Karel Poredoš, Gorica 43, 69201 Puconci.

Prodám več novih AŽ panjev devetsatarjev po 16.000 din in čebelnjak za 27 AŽ panjev. Jože Šeliga, Majhnova 16, Bohinjska Bistrica.

Prvo domače zdravilo
proti varoozi, s katerim
škropimo čebele

TO JE PRAVA ODLOČITEV

Odločitev, ki je
gospodarna.
Vloženi trud,
ki je povrnjen.

KAJ JE HEMOVAR?

S hemovarom lahko zdravimo varoozo celo čebelarstvo sezono. Zdravljenje prekinemo 15 dni pred točenjem. Hemovar uničuje varoo 95-odstotno.

Hemovar ima podaljšano delovanje še tri dni po zadnjem škropljenju.

PREDNOSTI HEMOVARA:

Klinične raziskave so pokazale, da hemovar učinkuje bolje kakor preparati, ki imajo aktivno substanco, uporabljajo pa se v obliki dima.

Prednosti sta predvsem:

- točno doziranje aktivne substance in emulzije v panju,
- podaljšan zdravilni učinek (dimljenje nima te prednosti).

KAKO ZDRAVIMO S HEMOVAROM?

V liter vode damo 15 kapljic hemovara – tako dobimo delovno emulzijo, ki jo prelijemo v manjšo škropilnico. Nato vse sate s čebeljo zalego in matico poškopimo z obeh strani. Sate moramo izvlačiti iz panja.

Emulzijo moramo uporabiti v šestih urah.

KDAJ ZDRAVIMO S HEMOVAROM?

Škropimo zjutraj ali zvečer, ko je v panju največ čebel, in je zunanja temperatura nad 10° C.

KJE LAHKO NAROČIMO HEMOVAR?

Pri čebelarskih organizacijah, delovnih organizacijah, čebelarskih združenjih in pri proizvajalcu.

Zdravimo dvakrat spomladi in dvakrat jeseni. Drugo škropljenje ponovimo po petih do sedmih dnevih.

ROINEX Hemofarm Vršac

FARMACEUTSKO HEMIJSKA INDUSTRIJA: RO-INEX HEMOFARM.

26300 VRŠAC, Beogradske put b.b. tel. 013/812-345

PREDAVANJA

Čebelarско društvo občine Ljubljana-Center vabi čebelarje in ljubitelje čebele na naslednja predavanja:

1. Jože BREGAR:	Pospeševanje spomladanskega razvoja čebel v četrtek, 5. 2. 1987 ob 17. uri
2. Lojze KASTELIC:	Moj način čebelarjenja v četrtek, 12. 2. 1987 ob 17. uri
3. Dušan MEDVED:
inž. Franc ŠIVIC:	Opraševanje sadnega drevja
Pomembnejše paše v Jugoslaviji v četrtek, 19. 2. 1987 ob 17. uri, predavanje z diapozitivi
4. mag. Jože JENKO, mag. Franc JAVORNIK, prof. Edi SENEGAČNIK,
Dušan MEDVED, dipl. vet. Vinko PIPAN, Franc JERAS:	Okrogla miza o varoozi v četrtek, 26. 2. 1987 ob 17. uri.

Predavanja bodo v dvorani poslovne stavbe »ISKRA«, Trg revolucije 3, Ljubljana (vhod z vzhodne strani – nasproti Ljubljanske banke).

ČEBELARSKO DRUŠTVO
Občine Ljubljana-Center

Časopis izhaja vsakega 1. v mesecu.

Izdaja ga Zveza čebelarških društev Slovenije, Cankarjeva c. 3, 61000 Ljubljana.

Telefon: 210-992.

Izdajateljski svet: Andrej Petelin, predsednik; člani: inž. Alojz Podjavoršek, Janez prof. Mihelič, inž. Jože Babnik, Lojze Kastelic, Boris Slavec, Marjana Hönigsfeld, dr. Jože Korošec
Uredniški odbor: prof. Janez Mihelič, Jože Babnik, Lojze Kastelic, Martin Mencej, Franc Javornik, Franček Šivic, Boris Slavec, Jože Bregar

Odgovorni urednik: inž. Jože Babnik

Glavni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Glavni in odgovorni urednik Biltena Hp Medex – Boris Slavec

Letna naročnina za nečlane 6.000 din, za tujino 13 USA dolarjev.

Cena za posamezno številko je 600 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo.

Reklamni oglasi: cela stran – 79.000 din, pol strani 42.000 din, četrt strani 22.000 din. Popusti za 3- do 5-kratno objavo 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Splošni oglaš: beseda 140 din. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu. Za vsako naslednjo besedo plačajo po veljavnem ceniku 140 din. Članarina znaša 3.900 din in 10 din od panja, s članarino je plačan tudi Slovenski čebelar.

Št. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636

Devizni račun št.: 50100-620-107-010-30960-943

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tisk: Tiskarna KURIR, Ljubljana

Rokopisov ne vračamo.

hp**medex
ljubljana**

Miklošičeva 30

telefon: 316 455

321 664

telex: 31529 yu Medex

tekoči račun: SDK

Ljubljana

50100-601-10404

PARNI TOPILNIK VOŠČIN 0521

Obod topilnika ima dvojno steno, izdelano iz nerjaveče pločevine. V notranji del topilnika je vstavljen perforiran koš iz nerjaveče pločevine, ki ga pokrijemo z aluminijastim pokrovom (odlitek). Le-ta se pri previjanju vijaka pomika navzdol.

V perforirani koš vložimo 22 kosov zdrobljenih satov. Pri enkratni kuhi dobimo približno 3 kg voska, odvisno od kakovosti starega satja. V spodnjem delu je vgrajen 3000 W grelec, ki ga je mogoče priklopiti na 220 V omrežje. Teža je 20 kg.